नं. ५३४८

प्राकृत मनोरमा. तैलिंग्यां

× × × ×

पत्र सं. १४ — सं. ×

विषय. व्याकरणम्.

प्राकृतमनोरमा प्राकृतसूत्रवृत्तिः

५३ ४८

౧

శ్రీరామము ... మధురతరమధురరుచాం తలకనకధారా ... పాంగః। తరవివాంశగండకేండూయావినోదసుఖితత్త్వగణాధిపతిః॥ వరరుచివిరచితప్రాకృతలక్షణసూత్రాణాం లక్ష్మణ
మార్గేణ బుధప్రియకారక వృత్తిం సంక్షిప్తాం ... ఆదేరతః॥ అధికారోయం యావత్ ఊర్ధ్వమనుక్రమిష్యామస్తదా ఆదేరత ... భవతీతి వేదితవ్యం। ఆదేరిత్యేతదాపరిచ్ఛేదపరిస
మాప్తేః। అత ఇతి వ ... అకారవిధానాత్ అత ఇతి తకారోచ్చారణం సవర్ణనివృత్త్యర్థం। సమృద్ధ్యాదిషు వా ఆదేరిత్యనువర్తతే అత ఇతి చ సమృద్ధ్యాదిషు ఆదేరకారస్య ఆకారాదేశో భవతి వా
సమిద్ధీ। సామిద్ధీ। పఅడం। పాఅడం। అహిజాఈ। ఆహిజాఈ। మణంసిణీ। మాణంసిణీ। పడివఆ। పాడివఆ। సరిచ్ఛం। సారిచ్ఛం। పడిసిద్ధీ। పాడిసిద్ధీ। పసుత్తం। పాసుత్తం। పసిద్ధీ। పాసిద్ధీ। అస్సో।
ఆస్సో। సమృద్ధిప్రకటాభిజాతిమనస్వినీప్రతిపత్సదృక్షప్రతిషిద్ధిప్రసుప్తప్రసిద్ధ్యశ్వః॥ ఆకృతిగణోయం॥ ఇదీషత్పక్వస్వప్నవేతసవ్యజనమృదంగాంగారేషు॥ ఈషదాదిషు శబ్దేషు
ఆదేరతః స్థానే ఇకారాదేశో భవతి। (వేతి నివృత్తం)॥ ఈసి। పిక్కం। సివిణో। వేడిసో। విఅణం। ముఇంగో। ఇంగాలో॥ ... అంగారశబ్దే ... ఆదేరతో ... భవతి। ... యా
దిషు॥ శయ్యాదిష్వేవమాదిషు శబ్దేషు ఆదేరత ఏకారాదేశో భవతి॥ సేజ్జా। సుందేరం। ఉక్కేరో। తేరహో। అచ్ఛేరం। పేరంతం। వేల్లీ। శయ్యా సౌందర్యోత్కర త్రయోదశాశ్చర్య పర్యంత వల్లీ॥
... వదరే ... సహ ఓ ... ఆదేరత ... భవతి॥ బోరం॥ లవణనవమల్లికయోర్వేన॥ లవణనవమల్లికయోరాదేరత ఓకారాదేశో ... లోణం। ణోమల్లిఆ॥ ... 
మయూరమయూఖయోర్ ... మయూరమయూఖయోః ... ఆదేరత ఓత్త్వం భవతి వా॥ మోరో। మఊరో। మోహో। మఊహో॥ చతుర్థీచతుర్దశ్యోస్తునా॥ చతుర్థీ
చతుర్దశ్యోస్తునా సహ ఆదేరత ఓత్త్వం భవతి వా॥ చోత్థీ। చఉత్థీ। చోద్దసీ। చఉద్దసీ॥ అదాతో యథాదిషు వా॥ అత ఇతి నివృత్తం। ఆకారస్య ... యథాదిషు
శబ్దేషు అతః స్థానే అకారో భవతి వా॥ జహ। జహా। తహ। తహా। పత్థరో। పత్థారో। పఉఅం। పాఉఅం। తాలవెంటం। తాలవెంటం। ఉక్ఖఅం। ఉక్ఖాఅం। చమరం। చామరం। ... 
... దవగ్గీ। దావగ్గీ। ... సంఠవిఅం। సంఠావిఅం। ... ॥ యథా తథా ప్రస్తర ప్రాకృత తాలవృంత ఉత్ఖాత చామర ... దావాగ్ని ... 
... ॥ ఇదేతౌ పిండసమేషు॥ పిండసమేషు శబ్దేషు ఆదేరికారస్య ఏకారాదేశో భవతి వా॥ పేండం।
పిండం। ... సిందూరం। సేందూరం। ధమ్మిల్లం। ... విష్ణుః। ... బిల్వం। ... ॥ పిండ నిద్రా సిందూర ధమ్మిల్ల వర్ణ విష్ణు పిష్ట॥ సమగ్రహణం ...

(శేషో సహాంతి పంథ ఖుతి పెతాదర్శనాత్)

పరస్యోపలక్షణార్థం॥ అష్టు ఖివారి ద్రాక్ష్యాదిషు॥ పక్వాదిషు శబ్దేషు కారస్య అకారో భవతి॥ పక్వో। పాలక్షో। పువారః॥ పధికా రి ద్రాక్ష్యాది॥ ఇతి సూత్రే పదాదేః॥ పదాదేరితి శబ్దస్య సూత్రా
రస్య స్వేర్వ్యురస్య అకారో భవతి॥ ఇ అ। ఉ। అప్పా। అశావాం। వఅణం। ఇతి॥ అ వి అ సంతి ఉబి రం। ఇతి వశ్యా రా। స్వధాం వయనం। ఇతి వికసంత్య చ్చురం॥ పదాదేరితి వయనాది వరం న భవతి॥ పిజ్ఞో॥ ప్రయోం స్త్రి॥
ఉవి ష్ట వృశ్చిక తాలాంః॥ ఇ ష్ట వృశ్చిక రూపాంకి శ్రం ఉత్పం భవతి॥ ఉష్టాం। విచుశ్చ। ఉపవిద్ధా॥ ప్రేజ్ఞాః॥ ప్రేజ్ఞా ధాతు ప్రయోగ ద్విధా శబ్దస్య ఇత ఒకారో భవతి॥ నకారం దుల్యం। ద్విధారస్య తం। దోవణ్ణ
అం। దుహా ఇ అం॥ ద్విధా క్రియయా॥ దోవాఇజ్జ ఇ॥ ౧౫॥ ఇ ష్ఠం వం జం వం యోంష్ఠ॥ సింహం జిహ్వాపృత్తయోరం దేరికారస్య ఇకారో భవతి॥ సిహో। జిహా। ఎకారోను స్త్రసము ప్రయోధః॥ ఉనవి స థ్వస
థ ఇ త్యేవమాదిషు ఇష్టం భవతి। విశ్వస్త। విత్తి త్రు ష్ణ। విత్రు ంథ। వి సం జీ తః॥ పాని య్యాదిషు। పాని ఇత్యేవమాదిషు ఆదేరికారస్య ఇకారో భవతి॥ పాంశి అం। అ వి అం। వ వి అం। త అ ణం। కెరి సిలం ఖుఇ అం।
త ఇ అం। గ వీ రం॥ పాని య్యాల వీక వ్యలీక తదానీం తర్షష్ట్యాతీయ ద్వితీయ గభీర॥ ఏనాత్రి డాపీడ కీ దృగీ దృశేషు॥ నిడారి షు ఇకారస్య ఏకారో భవతి॥ ఎడం। అవెడో। కెరిసో। ఎరిసో। ఇత ఇతి న వృత్తం॥ నేడ
పీడ। కీదృక్। ఈదృక్॥ ఉత ఇత్తుండ రూపేషు॥ తుండ ఇత్యేవం రూపేషు శబ్దేషు ఆదేరుకారస్య ఒకారో భవతి॥ తొండం। మోత్తా। పొక్రో। పొ త్థ। లో। ఖి పి। మెత్తం॥ తుండ ముక్తా పుష్కర పుస్తక లుబ్ధక కుట్టిమ॥
రూపగ్రహాణాం సంయోగపరోపలక్షణార్థం॥ ఉదూ ఉదోవా॥ ఉదూ ఖలశబ్దేరూర్ధ్వేన సహాం ఉకారస్య ఉకారో భవతి॥ ఒ త్థలం। ఉదూ వాలం॥ ౧౭॥ అ న్ము ముటాదిషు॥ ముకుల ఇత్యేవమాదిషు అ
దేరుత స్యానేలకారో భవతి॥ మ ఉడం। మఉలం। గరుఅం। మురుఇ అ। జా। హ వి ష్టులో। సో। అమ ల్లం। అ వరి। ముకుట ముకుల గురు గుర్వీ యుధిష్ఠిర సౌకుమార్య ఉవరి॥ ఇ ష్పురుషే రోః॥ పురుషశబ్దే యోరె
షః। తస్య ఉకారస్య ఇకారో భవతి॥ పురిసో॥ ఉదూ ఉదోం మధూకే॥ మధూక శబ్దే ఊకారస్య ఉకారో భవతి॥ మహు అం॥ అ బ్ర పూర్వె వాలస్య భ్రష్టం॥ దుకూల శబ్దే ఊకారస్య కారో భవతి॥ వాతథ్యాన్ని
యోగేన వాలకారస్య భ్రష్టం॥ దు అ ల్లం। దుఊలం। దుకూలం॥ ఎన్నూపురే॥ నూపుర శబ్దే ఊకారస్య ఏకారో భవతి॥ నెఉరో। నూపురం॥ ౨౫॥ ఋ తో ౽త్॥ ఆదే ఋకారస్య అకారో భవతి॥ తణం। ఘు
అ। మఅం। కఅం। వఢా। వసహో। తృణ ఘృత మృత కృత వృద్ధ వృషభ॥ ఇదృష్యాదిషు। ఋష్యాది శబ్దేషు ఆదే ఋకారస్య ఇకారో భవతి॥ ఇసి। విసి। గిసి। సిష్టం। సింగారో। మిఅంకో। ఖింగో। భింగారో। విం
అ లం। విహా ఇ ణో। విం వా అం। కిసరా। కిసు। విష్ణా అ। సిఆలో। కిణో। కిసే। కివా॥ ఋషి వృష్టి గృష్టి సృష్టి సృంగార మృగాంక వృంగ భృంగార వృశ్చిక విశ్వ ష్ట ఘృణం వాంత కృశర కృపా ణ్య వృశ్చిక సృగా
ల కృతి కృషి కృపా॥ ఉదృత్వాదిషు॥ ఋత్వ ఇత్యేవమాదిషు ఆదే ఋకారస్య ఉకారో భవతి॥ ఉదూ। ముణాలం। పువాంణో। వృందావనం। పాఉసో। పావుత్తీ। విఉదం। సవుదం। ణివ్వుదం। ణివుత్తం తో॥

ప్రా౹ వ్యా౹ ౨౦౫ పరవహుఅ। మాఉఅ। జామాఉఅ॥ ఋతుపరామృష్టపృథివీవృందావనప్రావృట్ప్రవృత్తివివృతసంవృతనివృతవృత్తాంతపరభృతమాతృకజామాతృక ఇత్యేవమాదయః॥ అయుక్తస్య రిః॥ వర్ణాంతరేణా-
౧ యుక్తస్యర్కారస్య రికారాదేశో భవతి॥ రిణం। రిద్ధీ। రిక్ఖో॥ ఋణ ఋద్ధి ఋక్ష ఇత్యేవమాదయః॥ ఋష్టి దృష్టే ష్వపి॥ వర్ణాంతరేణ యుక్తస్యాపి ఋష్టి దృశ్యకారస్య రికారాదేశో భవతి న సర్వత్ర॥ ఈదృశ సదృ-
శతాదృశకేదృశ ఇత్యాదయః॥ ఎరిసో। సరిసో। తారిసో। కేరిసో॥ వృక్షే వేన రుర్వా॥ వృక్షశబ్దే వకారేణ సహ ఋకారస్య రుకారాదేశో భవతి వా॥ రుక్ఖో। వచ్ఛో। వృక్షశబ్దే వికారాంతః ఖ్యాన్నాతః ఖ్యప్రమే న భవ-
తి ఖ్యప్రమేయ నిత్యమేవ భవతి॥ లృతః క్లృప్త ఇలిః॥ క్లృప్తశబ్దే లృకారస్య ఇలి ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ కిలిత్తం॥ తదేవమాదేశాంతరవిధానాత్ ప్రాకృతే ఋకారలృకారౌ న భవతః॥ ఏత ఇద్వేదనాదేవర-
యోః॥ వేదనాదేవరయోరేకారస్య ఇకారో భవతి॥ విఅణా। దిఅరో। వాశ్రుతౌ శేషసువృత్తః। జ్జేవిఅ। వేఅణో। దేఅరో ఇత్యపి॥ ఐత ఏత్॥ ఐకారస్య ఏకారో భవతి॥ సేలో। సేమ్హం। ఏరావణో। కేలాసో। తె-
ల్లోక్కం॥ శైలశైల్యైరావతకైలాసత్రైలోక్యాః॥ దైత్యాదిష్వఇ॥ దైత్యాదిషు శబ్దేష్వైకారస్య అఇ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ దఇచ్చో। వఇసాహో। భఇరవో। సఇరం। వఇరం। వఇదేసో। వఇదేహో। కఇలాసో।
2 వఇసంపాఅణో। వఇసిఅ। వైసంపాయనశబ్దో। దైత్యచైత్రభైరవస్వైరవైరవైదేశవైదేహకైలాసవైశాఖవైశికవైశంపాయన ఇత్యాదయః॥ దైవే వా॥ దైవశబ్దే ఐకారస్య అఇకారాదేశో భవతి వా॥ దఇవం। దేవ్వం॥ అనాదేశపక్షే సేవాదిత్వాద్ ద్విత్వం॥ ఇత్సైంధవే॥ సైంధవశబ్దే ఐకారస్య ఇకారాదేశో భవతి॥ సింధవం॥ ఈద్ధైర్యే॥ ధైర్యశబ్దే ఐకారస్య ఈకారాదేశో భవతి॥ ధీరం॥ ఓతోద్వా ప్రకోష్ఠే కస్య
వః॥ ప్రకోష్ఠశబ్దే ఓకారస్య అకారో భవతి వా తత్సన్నియోగేన కకారస్య వకారః॥ పవట్ఠో। పఓట్ఠో॥ ఔత ఓత్॥ ఔకారస్య ఓకారాదేశో భవతి॥ కోముఈ। జొవ్వణం। కోసంబీ। కోసంబీ॥ కౌము-
దీయౌవనకౌసుమ్భకౌశాంబ్యః॥ పౌరాదిష్వఉ॥ పౌర ఇత్యేవమాదిషు శబ్దేష్వౌకారస్య అఉ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ పఉరో। కఉరవో। పఉరుసో। కౌశేవి కల్ప్యః॥ కోసల్లా। కఉసల్లా।
౪ పౌరకౌరవపౌరుషకౌశల ఆకృతిగణోయం॥ ఆచ్చ గౌరవే॥ గౌరవశబ్దే ఔకారస్య ఆకారో భవతి॥ చకారాదఉత్వం చ॥ గారవం। గఉరవం॥ ఉత్సౌందర్యాదిషు॥ సౌందర్య ఇత్యేవమాదిషు ఔకారస్య
ఉకారో భవతి॥ సుందేరం। ముంజాఅణో। సుండో॥ ఈర్షే ఆ చ। దువారిఅ। సౌందర్యమౌంజాయనశౌండకౌక్షేయకదౌవారిక ఇత్యాదయః॥ ఇతి శ్రీవరరుచికృతే ప్రాకృతప్రకాశే
౨ అజ్విధిః ప్రథమః పరిచ్ఛేదః॥ శ్రీ॥ అయుక్తస్యానాదౌ॥ అధికారో యం। ఇత ఉత్తరం యద్వక్ష్యామస్తదసంయుక్తస్య శ్రుతం బ్రూమః అనాదౌ వర్తమానస్య కార్యం భవతీత్యేవం వేదితవ్యం। వక్ష్యతి కాదీనాం లోపః
పఃమఉడం। మఉడం॥ అయుక్తస్యేతి కిం॥ అగ్గీ। ఉక్కో॥ అర్ఘః। అర్కః॥ అనాదావితి కిం॥ కమలం। కంకణం॥ అయుక్తస్యేత్యాపరిచ్ఛేదపరిసమాప్తేః॥ అనాదావితి చ అజుకారశ్చ విధానాత్ ౫౧౫త

గవఖుతదపథువాం ప్రాయోలోపః। కాంతీనాం నవానాం వర్ణానాం అయుక్తానాం అనాదేర్వర్తమానానాం ప్రాయో వా వలక్ష్యేన లోపో భవతి॥ కస్య కావత్యేవ ఖుఖః। కులం। గస్య। సాంగరో।
ఇగరం। వస్య। వలజం। సూకర। ఖస్య। గజ। రజదం। తస్య। కలం। విలఆఱ॥ దస్య। గజ। మజ్పస్య। కజ। విపులం। సుఉరిసో। సుపురుష ఇతి॥ వముకులన-కులసాగర నగరవచన సూంచే గఖురఖు
తత్ర్యతవి తారన గదాంమదక పెవిపుల సుపురుషకాయన నయన జీవదివస॥ యద్వులుప్తరపద స్యపురుషశబ్దస్య ఉదిస్పధా పేలోపో భవతి స్వనేన ఖస్థాపయతి వృత్తికారః। యథా ఉత్తరపదా ది
రనాందిరేవేతి॥ యుష్మకాఖ। జలజం। వస్యబోఖదిలవేర। ప్రాయోగ్రవరోత్యత్ర శృతి సుఖమ స్రితత్ర లోపో నభవత్యేవ తెన సుకుసుమం। పిలగమకం। సవమరం। లవఖులం। లతులం। ఆదరో।
లపారో। లఖసో। సువసూం। లయుక్తస్యేత్యేవ। సక్తౌ। మగ్గా। సుకుసుమ ప్రియగమన సవమర లవఖుల లతుల ఆదర లపార లయశ షువసన॥ లనాదావిత్యేవ॥ కాలః। గంధో॥ యమునా
యూంమస్య। యమునాశబ్దే మకారస్య లోపో భవతి॥ ఖఱ॥ ఖటతని కషవి కలవి కట లతి విత వికస రేషు కస్య వంః॥ లనాదావిత్యనువర్తతే॥ ఖటకని కషవి కటవికుర ఏషు కస్య వంకారో భవతి॥ లో
పరపవాదః। ఘవిపో। శిజం సో। విపారో। కవివరలో। లస్మో। లజ్ఞం। లక్షుకో। లస్సోవాత్రా। శరణ్యో సుదేష్ట। సప్తదళ్లో। లశ్లో। సువార్తా। లశ్లో। గపుల్యో॥ వస్రమార్గ సర్గలవార ఆఖుర్ణ లఖుర్ణ
న ఆరుద్రు మాంద్రు సర్బదర్భ ఆర్యమూర్ధ గర్త్య॥ చివాలో॥ కీకరేఖః॥ కీకరశబ్దే కకారస్య ఖకారో భవతి॥ నేఖరో॥ ॥ చంద్రికాం యామః॥ చంద్రికాశబ్దే కకారస్య మకారో భవతి॥ చంది మా॥ ఖువ్వా
దిఘు ఘోదః॥ ఖుతుజ ఇత్యేవమాదిషు శబ్దేషు తకారస్య దకారో భవతి॥ తకారో పాంతానం రఖుతాదీనాం ఖుకారాదిమాం ఖుందిత్యేవమర్థం॥ ఉదూ॥ రలదం॥ ఆలదో॥ శివుదీ। ఆఉదీ॥
సంవృత్తి। సుణ్ణితీ। ఆణ్ణితీ। హరదో। సంఖదో। విఉదం। సంఖరదో। సంపద్దీ। పడివత్తీ॥ ఖుతురఖుతఆగత నివృతి ఆవృతి సంవృతి సువృతి ఆకృతి హంతసంయత వివృతసంయాంత సంప్రతిప్రతిపత్తి
ర్యేవమాదయః॥ ప్రతిసరవేతసపతాకాకారసు డః॥ ప్రతిసరవేతసపతాకాశబ్దేషు తకారస్య డకారో భవతి॥ లోపాపవాదః॥ పడిసరో। వెడిసో। పడా ఆ॥ వసతిభరతయోర్వా హః॥ వసతి భరత
శబ్దయోస్తకారస్య వా హకారో భవతి॥ వసహి। భరహో॥ గర్భితేణః॥ గర్భితశబ్దే తకారస్య ణకారో భవతి॥ గబ్భిణం॥ ౦॥ విరావతేః॥ విరావతశబ్దే తకారస్య ణకారో భవతి॥ విరావణో॥
ప్రదీప్తకదంబదోహదేషు దో లః॥ ప్రదీప్తకదంబదోహదశబ్దేషు దకారస్య లకారో భవతి॥ పలిత్తం॥ కలంబో॥ దోహలో॥ లనాదావిత్యధికారాత్ ప్రథమదకారస్య న లకారః॥ గ
ద్గదేరః॥ గద్గదశబ్దే దకారస్య రేఫాదేశో భవతి॥ గగ్గరో॥ సంఖ్యాయాంచ॥ సంఖ్యావాచిని శబ్దే యోదకారస్య రేఫాదేశో భవతి॥ ఏఆరహం॥ వారహం॥ తెరహం॥ ఏకాదశ ద్వాదశ త్రయోదశ ప్రయుక్త

పా౹ వ్యా౹ ఉ౹ ౩ స్వేష్వేవ ఉద్భవం॥ అజాండాద్వి ష్వేవ భవం॥ ఏరవః॥ పవర్గ సాక్ష్య యుక్త స్యాం నాంది వర్త్య సాం వకారాదేశో భవతి॥ సాంవ్యం॥ సవనే॥ ఉలవ్యం॥ ఉవ సగ్గం॥ వలాం వ్యం॥ భాం పశపథ ఉలప ఉపర్గ కలాం వ
ఇత్యాది॥ ప్రాయోగ్రహణాద్దృశ్యతే లోపో న భవతి తత్రాయం విధిః॥ ౧౩॥ ఆవేడెమః॥ ఆ వేడశబ్దేఽకారస్య మకారాదేశో భవతి॥ ఆమేడా॥ ఉత్త్రరి యుక్త్వాని యుక్త యోర్న్య స్య షోవాం॥ ఉత్త్రరి యుక్తశబ్దే అనీయ ప్రత్యయాం
తే న యస్య షో భవతి॥ వాం॥ ఉత్తరీయం॥ ఉత్తరీ ఖ్యం॥ రమణీయం॥ రమణీ ఖ్యం॥ వరణీయం॥ వరణీ ఖ్యం॥ భారయా యాం వః॥ భారయా శబ్దే యకారస్య వకారో భవతి॥ భారావాం॥ కేబంధే షో మః॥ కబంధ శబ్దే
బకారస్య అయుక్త స్యానాం దేవర్త్య మానస్య మకారో భవతి॥ కమంధ్యా॥ టోడః॥ టపర్గ్య నాది వర్త్యనో యుక్త స్య డకారో భవతి॥ పండూ నా టా॥ విడవ్యం॥ అయుక్తస్యేతి కిం॥ పట్వం సు అం॥ ౧౦॥ కటా
కటల్పైటకే ఘుటఢః॥ కటాక కటల్పై కై టు వృద్ధి ఇత్యేషు టకారస్య ఢకారో భవతి॥ పఢా॥ సఅఢా॥ కేఢవ్యం॥ ఘ్న యుకెలః॥ ఘ్నయుక శబ్దే టకారస్య లకారో భవతి॥ ఫలివెటే॥ డస్యచ॥ డకారస్య యుక్తస్య
దిభూతస్య లకారో భవతి॥ దాంవిడం॥ తలాంటం॥ వలవితం ప్రాయ ఇత్యేవ దాండిమం॥ నిబిడో॥ బడిసో॥ రోఢః॥ థకారస్య యుక్తస్యానాది భూతస్య ఢకారో భవతి॥ మఠం॥ జుఢరం॥ కఢోరం॥ సఢ్॥ కమ
ఢ్॥ మఠ జఠర కఠోర శఠ కమఠ॥ అంకోఠేలః॥ అంకోఠ శబ్దే ఠకారస్య లకారో భవతి॥ అంకేల్లో॥ ౨౫॥ ఫో భః॥ పకారస్య యుక్తస్యానాదౌ వర్తమానస్య భకారో భవతి॥ సిభా॥ సెభా విఅ॥ సభరీ॥ సఫలం॥
శిఫా శెఫా వికాశ ఫరీ సఫలం॥ అయుక్తస్యేతి కిం॥ పుప్ఫలం॥ అనాదౌ వితి కిం॥ ఫవిహో॥ ౨౬॥ ఖ ఘ థ ధ భాం వాం హః॥ ఖాదీనాం పంచానామయుక్తానాం మనాది వర్త్యనాం హకారో భవతి॥ ఖస్య హావత్॥ =
ముహం॥ మెహలా॥ ఘస్య॥ మెహో॥ జహణం॥ థస్య॥ గాహా॥ సవహో॥ ధస్య॥ రాహో॥ వహిరో॥ మహుర॥ భస్య॥ సహా॥ రాసహో॥ రంభా వ ధిర మధుర సభా రాసభ॥ ఖల ప్రలంఘన అధీర అధస్య ఉప
లక్షణానేఽమపభ్రంశాః॥ ప్రాయ ఇత్యేవ॥ పఖలపలంఘుణో॥ అధీరో॥ అధన్యా॥ ఉవలద్ధ భావో॥ ప్రథమ శిథిల నిషధే షు థః॥ ప్రథమ శిథిల నిషధ ఇత్యేతేషు ధ ఢకారో ఢకారో భవతి॥ పఢ
మో॥ సిఢిలో॥ ణిసఢో॥ కైటభేవః॥ కైటభ శబ్దే భకారస్య వకారో భవతి॥ కేఢవో॥ హరిద్రాదీనాం రో లః॥ హరిద్రా ఇత్యేవమాదీనాం రేఫస్య లకారో భవతి॥ హాలద్దీ॥ దలిద్దో॥ జుహుంల్లో॥ జుహా
లో॥ సోమాలో॥ చిలుఅం॥ అంగులీ॥ ఇంగాలో॥ చిలాదో॥ ఫలిహో॥ ఫలిహో॥ హరిద్రా దరిద్ర యుధిష్ఠిర సుకుమార కిరుణాంగులీ అంగార కిరాత పరిఘా పరిఘ ఇత్యేవమాదయః॥ ౩౦॥ ఆదేర్యో
జః॥ అనాదిభూతస్య యకారస్య జో భవతి॥ జసో॥ జమో॥ జాడి॥ జమేఽ॥ జుట్ఠీ॥ ఆది గ్రహణాన యష్టి మధు యశః కృ ఊయ యుష్మః॥ యష్టి శబ్దే యకారస్య
లకారో భవతి॥ లట్ఠీ॥ కిరాతే చః॥ ఆదౌ వర్తమానే కిరాత శబ్దే ఆదేర్వర్ణస్య చకారో భవతి॥ చిలాదో॥ కుబ్జే ఖః॥ కుబ్జ శబ్దే ఆదేర్వర్ణస్య ఖకారో భవతి॥ ఖుజ్జో॥ ౩౫॥ దోలా దండ

3

ఆదేశనకరణనవమాను షు౧

దశనె షుడః॥ డోలాదశనదండ ఇష్యేతేష్వాదేవర్ణస్యడకారో భవతి॥ డోలా। డాఢా॥ ఢసణం॥ పరపురుషపరిష్వరిఖాసుషః॥ పరపురుషపరిషు పరిఖాన్విష్యేతేషు ఆదెర్వర్ణస్య షకారో
భవతి॥ పురుసో॥ పురిసో॥ పరిహో। పన్నశబ్దేపి పకారస్య ఫకారాదేశ ఇష్యతే॥ ఫణసెలు॥ చిబిసిన్యాంఛః॥ చిబిసినీశబ్దే ఆదేవర్ణస్య ఛకారో భవతి॥ ఛిసిణీ॥ స్త్రీలింగనిర్దేశాన్న పుంసకేన భవతి॥
చిపం॥ మన్మథేవః॥ మన్మథశబ్దే ఆదెర్వర్ణస్య వకారో భవతి॥ వమ్మహో॥ లావణ్యేనః॥ లావణ్యశబ్దే ఆదెర్వర్ణస్య నకారో భవతి॥ ణాయణ్ణం లాయణ్ణం వాదినేతివిశ్వః॥ ఉత్తు
డోఢరాదెఇతిపఠంతి॥ లక్ష్యేషు లావణలాంగలలాంగూలేషు వాణః॥ ఏషు శబ్దేష్వాదేవర్ణస్య వాణకారో భవతీతి పఠితవ్యః ణాహణ ~~లాంగల~~ లాహణ। ణంగలం లాంగలం ణంగలం
లంగలమిత్యుదాహరంతి॥ షట్ఛావకసప్తపర్ణేనాంఛః॥ షట్ఛావకసప్తపర్ణ ఇత్యేతేషామాదేవర్ణస్య ఛకారో భవతి॥ ఛట్ఠీ। ఛమ్ముహో। ఛావఓ॥ ఛత్తివణ్ణో॥ షష్ఠీ షణ్ముఖ శావక
సప్తపర్ణ॥ శం॥ నోజ్ఞ ఫల్గు ద్రు॥ ఆదేరితి నివృత్తం॥ సర్వత్రాయుక్తస్య నకారస్య ణకారో భవతి॥ ణఈ। కణఅం। సణఅం। మాణుసో। అయుక్తస్యేతి కిం। కన్దరా। ఉత్తరం। చన్దమా॥ శషో
సః॥ సర్వత్ర శకారషకారయోః సకారో భవతి॥ సద్దో॥ సద్దాణ। సిసో। అంసుసో॥ షస్య॥ సండో। వసహో। కసాఓ॥ షండవృషభకషాయ॥ దశాదిషు హః॥ దశన్ప్రభృతిషు శకారస్య హకారో
భవతి॥ దహ। ఏఆరహ। బారహ। తెరహ॥ సంఖ్యాయాం వా॥ సంఖ్యాయాం గమ్యమానాయాం వా దశశబ్దే శస్య హః భవతి॥ దహముహో। దసముహో। దహబలో। దసబలో। దహరహో। -
దసరహో॥ దివసే సస్య॥ దివసశబ్దే సకారస్య హకారో భవతి॥ దిఅహో॥ స్నుషాయాం ణ్హః॥ స్నుషాశబ్దే షకారస్య ణ్హాకారో భవతి॥ ణ్హుసా॥ తైపిత్రుండరూపెష్వైష్వైకారః॥ సుణ్హా॥ శ్రీ ఇతి శ్రీవరరు
చికృతే ప్రాకృతప్రకాశే అయుక్తవర్ణవిధిర్నామ ద్వితీయః పరిచ్ఛేదః॥ ౨॥ శ్రీ ॥ ఉపరి లోపః॥ కగడతదపషసాం॥ కాదీనామష్టానాం యుక్తస్యోపరి స్థితానాం లోపో భవతి॥ కస్య తావత్॥ భుక్త
కం। సిత్థఅ॥ గస్య॥ ముద్ధో। సిణిద్ధో॥ డస్య॥ ఖగ్గో॥ సజ్జో॥ తస్య॥ ఉప్పలం॥ ఉప్పాఓ॥ దస్య॥ మగ్గో॥ ముగ్గరో॥ పస్య॥ సుత్తో॥ పజ్జుత్తో॥ షస్య॥ గోట్ఠీ॥ ణిట్ఠురో॥ సస్య॥ ఖలిఅం॥ భుక్త సిక్థకము
గ్ధస్నిగ్ధఖడ్గ షడ్జ ఉత్పల ఉత్పాత ముద్గ ముద్గర సుప్త పర్యాప్త గోష్ఠీ నిష్ఠుర స్ఖలిత స్నెహాః॥ ౧॥ అధో మనయాం॥ మకారనకారయకారాణాం యుక్తస్యాధః స్థితానాం లోపో భవతి॥
మస్య॥ జుగ్గం। రస్సి॥ నస్య॥ జగ్గో। విలగ్గో। పత్తీ॥ యస్య॥ సోమ్మో॥ జోగ్గో॥ యుగ్మ రశ్మి నగ్న విలగ్న ప్రయత్న సౌమ్య యోగ్య॥ సర్వత్ర లవరాం॥ లకారవకారరేఫాణాం యుక్త
స్యోపర్యధః స్థితానాం లోపో భవతి॥ లస్య॥ ఉక్కా। ఉప్పవో। వక్కలం। ఉపవి। ఖద్ధం। ఖత్తం। విక్కేఓ॥ వస్య॥ ఉద్ధా। ఛక్కం॥ రస్య॥ ఉపరి॥ అక్కో। అగ్గో॥ వల్కల ఉపప్లవ ఉల్కా వి

ప్రా॥ వ్యా॥ ౨౦॥ స్నేహలుఙ్ఘకశజ్ఞపర్యే అర్కశత్ర ॥౫॥ ద్రిరేణ వా॥ ద్రిశబ్దే రేఫస్య వా లోపో భవతి। డోహో। ద్రోహో। ఖుందో। చందో। చంద్రో। రుద్దో। రుద్రో। భద్దం। భద్రం॥౬॥ సర్వజ్ఞతుల్యేషు ఞః॥
౮ సర్వజ్ఞ ఇత్యేవమాదిషు జ్ఞస్య జకారస్య లోపో భవతి॥ సవ్వణ్ణో। ఇంగిఅణ్ణో॥ ఖుం నాం ఖుం రాజ్ఞ ఏవ రూపం। అత్ర జ్ఞాలోపః॥ శ్మశ్రుశ్మశానయోరాదేః॥ శ్మశ్రుశ్మశానయోరాదేర్వర్ణస్య
లోపో భవతి॥ మస్సూ॥ మసాణం॥౯॥ మధ్యాహ్నే హస్య॥ మధ్యాహ్నశబ్దే హకారస్య లోపో భవతి॥ మజ్ఝణ్ణో॥ వర్ణ్యవర్గవర్గేషు నలమాం స్థితిరూర్ధ్వం॥౧౦॥ వర్ణ్యవర్గవర్గ ఇత్యేతేషు పృథ
క్స్థితానాం నకారలకారమకారాణాం స్థితిరూర్ధ్వం ఉపరి స్థితో భవతి॥ వర్ణ్యస్య॥ పువ్వణ్హో। అవరణ్హో॥ వల్గస్య। కల్హారం। కల్హాదో॥ వర్గస్య॥౧౧॥ మ్హాణో॥ యుక్తస్య అధికారోయం॥
ఆ పరిచ్ఛేదసమాప్తేర్యదితఊర్ధ్వమనుక్రమిష్యామో యుక్తస్యేత్యేవం తద్వేదితవ్యం వక్ష్యతి॥ అక్షిణి అచ్ఛి। యుక్తగ్రహణం ఇంగాలం ఆప్యస్య మా భూత్॥ ష్పస్ఫయోః॥ ష్ప ఇత్యేతస్య యుక్తస్య ఫ
కారో భవతి॥ అచ్ఛి॥ శేషాదేశయోర్ద్విత్వమనాదౌ॥ వర్గేషు యుజః పూర్వ ఇతి సూత్రాభ్యాం వక్ష్యమాణాభ్యాం ద్వికారాదినాం యుక్తానాం ద్విత్వప్రాప్తౌ పూర్వస్య కారాదిత్వద
ధ స్త్రకారాది॥౧౦॥ అక్షిణి॥ అక్షిశబ్దే యుక్తస్య ఛకారో భవతి॥ అచ్ఛి॥ స్తస్య థః॥ స్త శబ్దే స్తస్య థకారో భవతి॥ ఉపరి లోపం పవాదః॥ హత్థో। సమత్థో॥ థుఈ। థవఉ రోచ్ఛపౌ॥ పచ్ఛరో॥ హ
స్తసమస్తస్తుతిస్తవకశ్రుతిస్తు పురస్తర॥౧౨॥ తస్తంభే॥ స్తంభ శబ్దే స్తస్య తకారో భవతి॥ తంభో॥ స్తంభె ఖః॥ స్తంభశబ్దే స్తస్య ఖకారో భవతి॥ ఖంభో॥ స్థాణావహరె॥ స్థాణుశబ్దే యుక్తస్య ఖ
కారో భవతి॥ అహరే హరే న భవతి॥ ఖాణూ॥ అహరె ఇతి కిం। థాణూ హరో॥౧౩॥ స్ఫోటకె॥ స్ఫోటకశబ్దే యుక్తస్య ఖకారో భవతి॥ ఖోడఓ॥ శ్యశయ్యాభిమన్యుషు జః॥ శ్య ఇత్యేతస్య
శయ్యాభిమన్యుశబ్దయోశ్చ యుక్తస్య జకారో భవతి॥ కజ్జం। సెజ్జా॥ అహిమజ్జూ॥ శేషాదేశయోర్ద్విత్వమనాదావితి ద్విత్వం। తత్ర జకారస్య వర్గే తృతీయ ఇతి న యుక్తత్వాద్ వర్గేషు
యుజః పూర్వ ఇత్యస్య న ప్రాప్తిః॥ తూర్యధైర్యసౌందర్యాశ్చర్యపర్యంతేషు రః॥ తూర్యధైర్యసౌందర్యాశ్చర్యపర్యంతాశ్చర్య ఇత్యేతేషు శబ్దేషు ర్యస్య రేఫాదేశో భవతి॥ తూరం। ధీరం। సుందేరం।
అచ్ఛేరం। పేరంతం। రరవారేతి వక్ష్యమాణ సూత్రేణాదేశస్యాపి రేఫస్య న ద్విత్వం॥ సూర్యే వా। సూర్యశబ్దే ర్యస్య రేఫాదేశో భవతి వా॥ సూరో॥ వాగ్రహణాత్ పూర్వస్య శయ్యాదిసూ
త్రసామాన్యమేవ ఖకారస్యాప్యథ॥ సుజ్జో॥ చౌర్యసమేషు రిఅం॥ చౌర్యసమేషు శబ్దేషు ర్యస్య రిఅం ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ చోరిఅం। సోరిఅం। వీరిఅం॥ చౌర్యశౌర్యవీర్యసమగ్రహణం ఆకా
ర్యతిగణోయం॥౧౪॥ పర్యస్తపర్యాణసౌకుమార్యేషు లః॥ పర్యస్తపర్యాణసౌకుమార్య ఇత్యేతేషు ర్య ఇత్యేతస్య లకారో భవతి॥ పల్లత్థం। పల్లాణం। సోఉమల్లం॥ తస్య టః॥ ర్త ఇత్యేత

స్య టకారో ళో భవతి॥ కైవ ర్తిఖ।పవర్తిఖ।ఆర్తిఖ॥ కైవర్తకప్రవర్తనవర్తనే॥ పత్తనే॥ పత్తనశబ్దే యుక్తస్య టకారో ళో భవతి॥పట్టణం॥ నధూర్తాదిషు॥ధూర్త ఇత్యేవమాదిషు తకారస్య టకా
రో న భవతి॥ ధుత్తో। కిత్తీ। వత్తమాణం। వత్తా। ఆవత్తో। నవత్తఖ। ణివత్తఖ। వత్తఆ। కత్తరీ। అవత్తో। ముత్తీ॥ ధూర్త కీర్తి వర్తమాన వార్తా ఆవర్త సంవర్తక నివర్తక వర్తికా ఆవర్తక కర్తరీ
మూర్త ఇత్యాదయః॥ గర్తేడః॥ గర్తశబ్దే యుక్తస్య డకారో భవతి॥ గడ్డో॥ గర్దభే సంమర్దవితర్దివిఛర్దిషు ర్దస్య॥ గర్దభ సమ్మర్ద వితర్ది విఛర్ది ఇత్యేతేషు ర్దస్య డో భవతి॥ గడ్డహో।
సమడ్డో। విఅడ్డీ। విచ్ఛడ్డీ॥ వృధ్యాద్యానాం వినయఖూః॥ వృధ్యాద్య ఇత్యేతేషాం వినయఖు ఇత్యేతే యథాసంఖ్యేన భవంతి॥ తత్ర వృద్ధి। పఙ్కజం। ధృష్ట। మిష్టా। షణ్ఢం। ధృష్ట। అంకోంఖ। విజ్ఞో॥—
ధృష్టే ర్ఢః॥ ధనష్టత్త ఇత్యేతయోర్ఢకారో భవతి॥ సంఢో। మఢో। ఉఅఢో॥ వర్ష్యేషు। వల్లుఖ। గుఢ్ఢఖ॥ సంధ్యామధ్య ఉపాంధ్యాయ। బాహ్యాగువర్త్యకసవ్యా॥ స్త్రస్త ష్టం అష్టి॥ స్త్ర స్తం అశ్వా
రో భవతి। స్త్రస్త॥ ముశ్లం। పులశ్లో। స్త్రస్తి॥ అధోం। అంధో॥ హ్మస్య॥ అధో। ఖుత్తో [illegible] తోష్ఠా॥ ముష్క పుష్ప రస్యంద స్పంధ తుహయహో॥ అష్ట్యాదిషు ఖః॥ అక్షి ఇత్యేవమాదిషు క్షకారస్య ఖకా
రో భవతి॥ అక్షి। లక్ఖీ। ఖుహ ఖిత్తా। ఛీరం। సరిచ్ఛో। ఉచ్ఛి। క్షేత్త క్షేత్ర। శోత్తో। సరిఖ్ఖో। ఉఖ్ఖా। ఉక్ఖారం। ఖారం। రిఖ్ఖో। ముఖ్ఖి। ఆ। ఖుఅం। ఖురం। ఖేత్తం। వఖ్ఖో। దఖ్ఖో। కుఖ్ఖీ॥ అక్షి లక్ష్మీ క్షుత్ క్షీర క్షు క్ష ఉ
క్షిప్త సదృక్ష ఇక్షు ఉక్షా క్షార ఖుక్ష ముక్షిత క్షుర క్షేత్ర వక్షః దక్ష కుక్షి ఇత్యాదయః॥ ౩౦॥ క్షమావృక్షక్షణేషు వా॥ క్షమా వృక్ష క్షణేషు క్షకారస్య ఛకారో వా భవతి॥ ఛమా। ఖ
మా। వచ్ఛో। రుక్ఖో। ఛణో। ఖణో। వృక్షశబ్దే ఖకారస్య ఛకారే కృతే ఋకారస్యోత్వం భవతి। వచ్ఛో॥ క్షమా వృక్ష క్షణం॥ వచ్ఛో వృక్షః। ఖ్యాదౌ ఉత్వ ఇత్యర్థః।
॥ ౩౧॥ ష్ప స్ప వి ష్పరో షుఫః॥ ష్ప ఇత్యేతస్య స్పో విష్ప యుక్త స్యో యుక్తస్య ఫకారో భవతి॥ పుప్ఫం। ఉప్ఫో। పప్ఫో॥ విప్ఫో ఖువర్ష్ట క్ష్ణ శ్న ష్ణ ఱ్ణ వర్ణః। వర్ణదీనాం వర్ణా ఇత్యే
యమాదేశో భవతి॥ వణ్ణో॥ వణ్హీ। ఖువణ్ణో। స్ణస్య। వణ్ణం॥ పవణ్ణదం। కణ్ణో। విఖణ్ణో। షణ్ణో। సవణ్ణం। తివణ్ణం। ఖణ్ణో। సవణ్ణో। సివణ్ణో। కవణ్ణో॥ వర్ణ ఖువర్ణ సోన ప్రస్న తవిష్ణు కృష్ణ శ్న
క్ష్మే తీక్ష్మే ప్రశ్న శిశ్న॥ ౩౨॥ విహ్వలే ధః॥ విహ్వల శబ్దే యుక్తస్య ధ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ విఝలం॥ ౩౪॥ ష్పస్పయోః ఫః॥ ష్ప ఇత్యేతస్య ఫ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ పుంఫం। సంఫం। ఖాం। వాంబ॥
లప్పు శప్పు నిష్పావ నిష్పత్తి పలింజి ధాన్య వికే షణి తివారా॥ బృహస్పతి ప్రశ్నిత స్య॥ బుహ ఇత్యేతస్య సర్వ ప్రశ్నిత స్య ఫ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ ఫంసో। ఫందణం॥ బృహస్పతి॥ ౩౬॥
నివ॥ బృహస్పతౌ బ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ పాండి సింఢీ॥ ప్రతిస్పర్ధి॥ ౩౭॥ వారాష్ప అశ్రువో వాశః॥ బాష్ప శబ్దే ష్ప ఇత్యేతస్య హకారో ళో భవతి॥ అశ్రు శివాంబ్రే। వారావో। బాష్పః॥

సూ (పరసవర్ణానాం ప్రాక్ రకః పంచదశః అస్మిన్నర్థే పంచాశవర్ణపంచదశప్రభూతం ఇత్యత్ర పంచాశవర్ణపురుషం ఇతి పాఠః)

ప్రా॥ వ్యా॥ ౫౦॥ అత్ర శిక్షా॥ ఖం ప్యా॥ శాప్ప ఊర్ ష్ఠ॥ స్థాన ఫార్ వశె ద్వాపార్ వశాశభ్దయుక్తస్య వంతారో భవతి॥ తవర్గవ తవర్గ॥ తపధి తా॥ వ్రు ప్పప్సం ఖః॥ శ్రు ప్పప్రు ఇత్యేతేషాం భకారో భవతి॥
౩ వృప్య॥ పంఖిమం॥ అంఖిరం॥ ప్ప ప్ప॥ వంతో॥ వంభరో॥ ప్ప ప్ప॥ వేష్టా॥ భాగుష్లా॥ అంభరాః॥ పళ్లిమ అళ్ళుర్య వస్ప రవల్ప రవిపార్శి భాగు ప్సి అప్సరాః॥ వృశ్చికే భః॥ వృశ్చికశబ్దే చుళ్య
స్య ఇత్యస్య మాదేశో భవతి॥ విభుః॥ ఠం॥ నో ఉత్తరో భవరాః॥ ఉఖుకె ఉప్పవన్నవైత యోః శ్రబ్దయోః ప్ప ఇత్యేతస్య భకారో న భవతి॥ వ్రు ప్ప ప్పుంభైతీప్రాప్తే ప్రతిషిధ్యతే॥
ఉపసుః॥ ఉపళ॥ ఉప్పుకె ఉప్పవ॥ శ్రు॥ సోష్మమః॥ న్మ ఇత్యేతస్య ము ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ అధిలా లోపప్రాప్తే తదపవాదేన మకారో విధీయతే॥ ఖంమో॥ మంన్మపేర॥
॥ ఖుస్మ॥ మత్యథ॥ స్త్య స్య స్య శ్లపంచాశ స్పంచదశ ఘంటః॥ స్త్య స్య స్య శ్ల ఇత్యేతేషాం పంచాశపుంచదశభ్దయోం ఘుయుక్తస్య ఇకారో భవతి॥ వ్రుస్య॥ ఘటౌ॥ అఘటౌ॥ శ్నప్సే॥
వరికా॥ సంవర్గా॥ ఖ్ల స్ప॥ ఖుం॥ హర్షా॥ విఘ్నాం॥ పంచాశత్॥ పంచాశా॥ పంచదశ॥ పంచాశతః॥ ధన్య అన్యో స్వవరిష్వ సాంవర్ణ్య బుద్ధ్యమ్ల యుళ్య విబుస్ధాన పంచాశ ఘుంచదశ॥ ఠా
లభ్యం త్రైస్సి॥ ఠాలభ్యం తైయుక్తస్య శ్ల ఇత్యాభ్యదేశః॥ ఠాశ్ఛిలం॥ శశ॥ ఖిందిపాం వేష్టః॥ బిందిపాంలశబ్దే యుక్తస్య శ్ల ఇత్యాభ్యదేశః॥ చిశ్చీ వాలం॥ శల॥ వివెర్పె వెభవేహావం॥ వివళల శబ్దే స్యయుక్త
స్య భవాదేశో వా భవతః॥ వెళ్లం॥ వివాలం॥ ఆత్మని పః॥ ఆత్మశబ్దే యుక్తస్య పకారః॥ అంపా॥ పక్ష్మెవక్ష్మ మాం వాఅ పర్భ్వా దేశో॥ శర క్మ స్య॥ క్మ ఇత్యేతస్య పః॥ రుంపం॥ రుంపిణీ॥ రుక్మం॥ రుక్మిణీ॥
యోంగవిభాగో విత్యార్థః॥ శఃకె పాదే శయోర్ధ్యే త్వమనాదౌ॥ యుక్తస్య యోః శ్చ పాదే శమురవారౌ తయోరనాదౌ వర్తమానయోర్ ఘ్ఘుం భవతి॥ శెషస్య తావత్॥ ఖుంతః మరగా॥ ౧౦
గో॥ ఉంగో॥ ఆదేశస్య॥ లం తీ॥ ఛింటీ॥ ఖంధో॥ అవాంవితికిం॥ ఇవిఅం॥ ఖంభ్రూం॥ ధళః॥ ఘుక్రమాగనస్థ ఉత్తరయుక్తేః వంపంగ స్పష్టలితస్యంభ స్పళక॥ యుక్తెషు యుఖః పూర్వః॥ యుక్త
స్య యోః శె పాదేశా వనాదిభూతాత యోర్భ్యే త్వే పివిపాంతె అథ ఊర్ధ్వే ఇయోం వర్గేషు వమాంగ్నృతీయస్య తుర్భేర్ వా॥ అవకి షెట్టాం విపాంతయోయస్య పూర్వః ప్రథమస్యతీయో వా భవతివర్గే
షు యుగ్యస్య ద్వితీయస్య ప్రథమః తుర్యార్థ స్యత్ తృతీయో ద్విభ్వేన విధీయతే॥ అయుగ్యయోః ప్రథమతృతీయపంచమరూపయోః శ్చ పాదే శయోః స్వరాం ఎవ భవతః॥ శెషస్య॥ వంశా॥ అంఘం॥ మం
ఖా॥ గాంర్భురో॥ ఉంద్ధో॥ శంభరో॥ ఆదేశస్య॥ బిందే॥ లంకే॥ వంక్షో॥ విఘరసూ॥ శింధారో॥ ఖుంభో॥ లంఖీ॥ అంశీ॥ పుంపం॥ అఘం మూర్ఛార్ నిర్ఘర లుఖ్ఛ నిర్ఘర ద్విషియస్థి వక్షః నిపుర్ణ ని

హ్రారయక్షలక్ష్మీః ॥ అస్థిషు పున్నేడాం దిషు ౚ నేడ ఇత్యేవమాదిష్వనాశరసతః ద్విత్వం భవతి ॥ సెంకెండం । ఎక్షోడూ । క్షేడెతాన్నదినార ఎత్వం । దూతం । డెమ్యం । వాజాంతం ॥ ముచలుఅరివారాంతకా
విశిఎడి సంలాపౌ ॥ ఇతి సెఔఈ ఖుబ । ఖుఖుబ । ఔంవరాం ॥ నేడ స్రూంత సత్ప్రేమ వ్యావర్ణిత ఖుఖుఖునక ధాతు వనమిత్యాదయః ॥ ౫౨ ॥ ఆమ్రతామ్రయోర్వః ॥ ఆమ్ర తామ్ర ఇత్యేతయో
ర్వర్ణషష్ఠేన వకారో భవతి ॥ అంబం । తంబం ॥ ౫౩ ॥ నరపౌః ॥ రేఫవకారయోర్ద్విత్వం న భవతి ॥ ధీరం । తూరం । జీవా । వావా ॥ తైర్యతూర్యశిఖర్యవా ష్వ ॥ ఆశాం ఖ్యాదేశస్య ॥ ఆఖాఖ ఉత్తరస్య ఖ్య
ఇత్యాదేశస్య ద్విత్వం న భవతి ॥ ఆఖ్యా । ఆఖ్యాంతి ॥ ఆఖ్యా । ఆఖ్యాప్తి ॥ అథ ఇతి కిం ॥ సంఖ్యా । విఖ్యాంతి ॥ సంఖ్యా విఖ్యాప్తిః ॥ ఖ్యాదేశస్యేతి కిం ॥ ఆక్షితి ॥ ఆక్షిప్తం ॥ నబిందుపరౌ ॥ అనుస్వారపరౌ ద్విత్వే
ష్ణ స్యాత్ ॥ పంసూం ॥ శేషాంషస్య సంసఇతి సంసారేశః ॥ సంతేండూ ॥ శేషసప్రాత ॥ సమాసేవా ॥ సమాసే శేషాదేశయోర్వా ద్విత్వం భవతి ॥ ౫౪ ఇంగామో ॥ ౫౫ ఇంగామో ॥ కుసుమంపవాంరో ।
కుసుమపఅరో । దేవంథుతా । దేవథుతా ॥ ఆశాలంబఖ్యా । ఆశాలంబఖ్యా ॥ నదీగ్రామ కుసుమప్రకరదేవస్తుతి ఆలానస్తంభ ॥ ౫౬ ॥ సేవాదిషు ॥ సేవాం ఇత్యేవమాదిషు వానాదేశా వా ద్విత్వం ॥
సేవా । సేవా । ఏంకకం । ఏఅంబాం । ఖూరా । ఆవేరీ । డెంవం । దఇవం । అపింవం । తెలాలోకం । తెలాఅం । జీవాం । రోబా । కోచాంబ । థుక్కం । తోరో ॥ థుక్కం । ఇ । తర్కిఆరో । తఇఆరో । దింఘుం । దేవాం । రంతిరా
ఈ । దుంక్రిసే । దువింబ । అంసూ । అసూ । ఈప్పూరూ । ఈసరూ । వింసాసూ । వీసాసూ । శింసాసూ । శీసాసూ । రంసే । రసే । వుంతో । వుఖ । పుంసూ । పుసూ । సేవావిరన ఇదైవ అవిర్వస్త్రా త్త్వా నివాంతతూ
ష్టేకకర్ణికారశిఖరా త్రిభక్తిత ఆస్థాధిక స్పురవిశాఖస నికాస సరస్వ మిత్ర పుష్ప ॥ అభయత్ర విభాషేయం సేవాదీనాం ప్రాప్తే దీర్ఘం దీనారంభ ప్రాప్తే ॥ ౫౭ ॥ అవిప్రకర్షః । అధికరోయం ।
ఆపరిచ్ఛేదపరిసమాప్తేః రుక్స్య విప్రకర్షో భవతి ॥ ౫౮ ॥ క్లిష్ట శ్లిష్ట రత్న క్రియా శార్ఙ్గేషు తత్పూర్వవత్ ॥ ద్విస్య ॥ క్లిష్టాదిషు యుక్తస్య విప్రకర్షో భవతి ॥ విప్రకృష్టస్య యః పూర్వో
వర్ణః స్వరరహితః స్య తత్స్వరతా భవతి ॥ తేనైవ ॥ తేనైవ పూర్వే ఖపూర్వో ఖపూర్వో వర్ణస్య స్వరో భవతి ॥ ఇత్యర్థః ॥ కిలింటం । సిలింటం । రఅణం । కిరిఆ । సారంగో ॥ ౫౯ ॥ క్ష్మాశ్లాఘా ॥
శ్లేష్మశబ్దే యుక్తస్య వా విప్రకర్షో భవతి । పూర్వస్య చ తత్స్వరతా ॥ స్వవజ్జిత విభాషేయం ॥ తేన వర్ణే నిత్యం విప్రకర్షః ॥ విష్ణౌ యుక్త భవత్యేవ ॥ కశారో । దివరాయాం కవ్వే ॥ ౬౦ ॥
ఇత్రీ ప్రాప్రీత క్లాంత క్లేశ మ్లాన స్వప్న స్పర్శ హర్ష అర్హ గర్హేషు ॥ ఏషు యుక్తస్య విప్రకర్షో భవతి ॥ పూర్వస్య ఇకారస్తత్స్వరతా చ భవతి ॥ సిరీ । హిరీ । కిరీతూ । కిలంతూ ।

ప్రా ॥ వ్యా ॥ శాం॥ శివేసారా॥ మిలారాం। శివినో। ఛరిసారా। ఛారిస్నో। అరిషో। గరిషో॥ ౬౦॥ అఃకర్మా శాస్త్రార్థోః ॥ కర్మా శర్మాకృష్ణ ఇత్యేతయోర్యుక్తే స్యవిప్రకర్షో న భవతి॥ పూర్వస్య అకారస్య ప్లుతరూపం భవతి॥
౬ అమా॥ సలావా॥ ౬౦॥ ఘృణా వా॥ స్త్రీ వాశబ్దస్య యుక్తే విప్రకర్షో వా। పూర్వస్య అకారస్య ప్లుతరూపం భవతి॥ సహెవెరే। సహవెరే॥ ౬౩॥ ఋః షర్భ్యే వర్గే సమేషు॥ పద్ర శబ్దే తథైవ ఇష్ట్వైవం సమేషు
వయుక్తే స్యవిప్రకర్షః పూర్వస్య అకారస్య ప్లుతరూపం॥ ఉపేమం॥ లకుకం॥ లఘుకం॥ గురుకం॥ ౬౪॥ ఋర్భ్యయా మిర్గతః॥ ఋర్భ్యయా శబ్దే యుక్తే స్యవిప్రకర్షః పూర్వస్య అకారస్య
ప్లుతరూపం॥ శీలం॥ ఋర్భ్య॥ ౬౫॥ ఇతి శ్రీవరరుచివిరచితే॥ ఏవ్వః॥ ఇవశబ్దే వ్ర ఇతి సర్వత్ర నిపాత్యతే॥ పాఠాన్తరధనం। వింఋష్యసకో॥ ప్రాకృత ఇవ ధనం॥ వివ్యసకో॥ ఇతి శ్రీవరరుచికృతే ప్రా
శ్రీ కృతప్రకాశే మనోరమాయాం వృత్తా యుక్తవర్ణవిధిర్నామ షష్ఠః పరిచ్ఛేదః॥ శ్రీ॥ సంధావచామజ్లోపవిశేషా బహులం॥ అచామితి ప్రత్యాహారగ్రహణం। అజితి వా॥ సంధా
వర్తమానానామచాం స్థానే అజ్విశేషాం లోపవిశేషాశ్చ బహులం భవంతి॥ అజ్విశేషస్తావత్॥ ఋటునాఅద్ధం। ఋటుకాఅదం। కాఇసాం। తాము। కాశసాం। తామో। బమువాం। బహువాలూ
వాం। తేంజాఉరం। తంజాఉరం। సిరోవేఅణా। సిరవేఅణా। పీ అ పీ అం। పీ ఆ పిఅం। సే అ నేఅం। సే ఆ సిఅం। సపోం ముకో। సా పోం ముకో। సరోరుహం। సరరుహం॥ యమునాతటం నదీస్రోతవ
6 ధూమము ఇత్యేవం పూర్వరూపం రోవేదనా పీతా పీత సితానితశఫోం మ్యుతసరోరుహం లోపవిశేషాః॥ రాఉలం। రాఅఉలం। ఉపాంధం। మహాంధం। వావడం। వాఅవదం। కుంభారో।
కుంభఆరో॥ రాఋకులం తవార్థం మమార్థం పాదపతనం కుంభకారః॥ సంయోగపరేఽపి సర్వత్ర పూర్వస్యామోలోపః ప్రతిషిద్ధః త్రిభిదస్య దేవబహుల గ్రహణాత్ తేనాన్యదపిలాక్షణి
కం కార్యం భవతి॥ ౨॥ ఉదుంబరే దోర్లోపః॥ ఉదుంబరశబ్దే దు ఇత్యేతస్య లోపః॥ ఉంబరం॥ ౩॥ కాలాయసే యస్య వా॥ కాలాయసశబ్దే యకారస్య లోపో వా॥ కాలాసం। కాలాఅసం॥ ౪॥ భాజనే
జస్య॥ భాజనశబ్దే జకారస్య వా లోపః॥ భాణం। భాఅణం॥ ౫॥ యావదాదిషు వస్య॥ యావదిత్యేవమాదిషు వకారస్య లోపో వా॥ జాం జావ। తాం తావ। పాంరాం ఓ। పారావఓ। ఏవం కాఓ। ఏం
కవాఓ। దేఉలం। దేవఉలం। అణుంతంతం। అణువంతంతం। జీఅం। జీవిఅం। ఏఅం। ఏవ్వం। ఏఅ। ఏవం। కుఅలఅం। కువలఅం॥ యావత్తావత్ తావద్ధరావతచరావాణే దేవకులప్రసువ
ర్తమానజీవితఏవం ఏవమిత్యాదయః॥ ౬॥ అంత్యస్య హలః॥ లోప ఇత్యేవ వేతి నివృత్తం॥ శవత్। తావత్॥ ౭॥ స్త్రియామాత్॥ స్త్రియాం వర్తమానస్యాంత్యస్య హల ఆకారో భవతి॥ లోపాప
వాదః॥ సరిత్ ఆపడివత్ ఆవాఆ॥ సరిత్ప్రతిపద్భ్యః॥ తోరా॥ స్త్రియామంత్యస్య హలో రేఫస్య రా ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ ధురా గిరా॥ ధూః గీః॥ ౮॥ నవిద్యుతి॥ విద్యుచ్ఛబ్దే ఆ కారాదేశో

(అన్యకత్వవ ఇర్రవియ్య్వివక్ష్వ)

న భవతీతి ౦ తు అం శ్వ్రవాం లా లావః ॥ వాంఖూం ॥ విద్వ్యుత్ ॥ ౯ ॥ శరదోంద ః ॥ చ రఙ్గ జ్ఞ స్త్రాం శ్వ్రవాం లా దోం భవతి ॥ సరదోం ॥ శరత్ ॥ ౧౦ ॥ ది కర్త్రు వృ షోం స్సః ॥ దిక్త్రే జ్ఞ స్వాం త్స్రవాం లః ప్రో వృట్ట్వ జ్ఞ స్వ్వసకా
లాం భవతి ॥ దిసాం ॥ పాంటు సో ॥ ది కెత్రు వృట్ ॥ వేయూం చిందుః ॥ అం త్స్ర స్వవాం లా మకారస్య బిందు ర్భవతి ॥ లోపాపవాదః ॥ అం భ । పం ష్ణు ॥ భం దం ॥ అం గిదం శం వాం । ధ ౦ ॥ అక్షు వష్ణు భద్రు అగ్ని
శ్రు ష్ణు వనధన ॥ ౧౧ ॥ అనిమక్షు ॥ అనిపరతోం మోం బిందురాభ్ర్వవతి ॥ ఫలమవరుంధ ఇతి ॥ ఫలం అవవారణ ॥ ఫలమపవారతి ॥ న శ్లో వార్ణ లిన కారకా కారయోం వార్ణ లి పరయోం బిందుర్భవతి ॥
మకారస్య ॥ అం సో । అం మోన్ని । కం సో । కమోన్ని ॥ ఇాష్య ॥ వంవ శీ అం । వష్ణు శీ అం । విం ఝుః । విం ర్ష్మో ॥ వక్రాదిషు ॥ వక్రాదిషు శబ్దేషు బిందురాగ మోం భవతి ॥ వంకం । అంసం । వాంం సో । అంసూ । మం
సూ ॥ గింర్తి । మంధ । ముండం సిశీ । దం సరం । ఫం సో । వక్ష్మో । పండిం సుదం । అం సో । అవాం ముంకేలం ॥ వల ప్రాప్త అప్ర అత్రు శృష్టి మస్ర కమనప్ర సీదర్వన ప్రర్వ వార్ణ ప్రతి శ్రృత అశ్రీ అభిముక్తే ఇ
తాన్యుదయః ॥ మాంసాదిషు వా ॥ మాంసాదిషు శబ్దేషు వా బిందుః ప్రయోక్తవ్యః ॥ మాసం । మాంసం । కవాల । కవాం । ఖాలా ఖాం ఖాలా ఖా । తవాం । తవిం ॥ అంసు అసు తదయ వపరితోం మాం
సాదిగణః । యత్ర క్వేచిద్ద్వల్తు భంగ భయోం త్స్వబ్యమానః క్రియమాం ణుం బిందుర్భవతి సమాంసాదిషు ద్రష్టవ్యః ॥ వాంసక ధంమాం నంత వార్ణ అసు ॥ ౧౬ ॥ యయి తద్వర్గాంతః ॥ యయి ప
రయోం బిందోస్తు వర్గాంతోం వా భవతి ॥ సజ్జ్వా । సిజ్జ్వా । అజ్జ్వో । అఝు । సఙ్గిరణ । సజ్జ్వా । సర్తరణ । సప్పుంతి ॥ యయింతి కిం ॥ అంసో । వాంధికారాంత్ ॥ పంతోం బిందూం సంకాం సంజ్ఞో ॥ శంజ్ఞ కా
శంజ్ఞం అం ॥ కల అంతసంవరతి ॥ షండ సంతమిరతి సంవత్ర । అంశుపంక బిందుఃశంకాం శంజ్ఞ ॥ నసాం ంతః ప్రావృట్సు రదః పుంసి ॥ నకారాంతాస్సకారాంతాశ్చ ప్రావృట్ఛరదౌ చ పుంసి ప్ర
యోక్తవ్యాః ॥ నాంతాః ॥ కమోం । ఖంమోం । వంమోం ॥ సాంతాః । ఖసే । తమోం సరోం పాంటు సోం సరదోం ॥ కర్మ బన్మ వర్మ యశస్తమస్సురః ప్రావృట్ శరద్ ॥ నశిరోం నభసి ॥ శిరస్ । నభస్
ఇత్యేతౌ న పుంప్రయోక్తవ్యౌ । సిరం । ఖవాం ॥ శిరోం నభః ॥ పృష్ఠ ఓష్ఠౌ శిఖా స్త్రియాం వా ॥ పృష్ఠ అవిష్ఠౌ శ్వశ్రీ ఇత్యేతే స్త్రియాం వా ప్రయోక్తవ్యాః ॥ పుంశ్రీ । పుంరం । అంశ్రీ । అంభౌ । వవ్రో ।
పవ్రో ॥ ౨౦ ॥ ఖదవాపయోః ॥ శ్లీవ అప ఇత్యేతయోరుపసర్గయోర్వా ణత్వం భవత్తి ॥ ఖవాంసో । అవవాసో । ఖసరి అం । అవసరి అం । ఖవాం వాం అం । అవ వాం వాం అం । అవవాసః । అపస
రిత । అపవాంరిత ॥ తత్ స్థయోర్దాత్రు కౌ ॥ తత్ స్థయోరిత్యేతయోః ప్రత్యయయోః శృథాసంజ్యం దాత్రు కాఇత్యేతావాదేశౌ భవతః ॥ శ్రీ కదా ॥ మూంధదా ॥ శ్రీ కాత్రు కాం । మూంధం
తకాం ॥ పేనతాం మూంధతాం పేన త్వం మూంధత్వం ॥ కర్త్రు ఊకాః ॥ కర్త్రు ప్రత్యయస్య ఊకా ఇత్యయమాదేశోం భవతి ॥ ఖు ఊకా । సో ఊకా । కాం ఊకా । దాం ఊకా ॥ గృహీతాంసు ప్రత్య్వే

ప్రా॥ వ్యా॥ ౨౦॥ అతాల్వభతాబ్ధ॥ త్యసఇరక్షై వె॥ శే వెయస్య ప్రుష్ట్యయోవిహితపుష్ప్స్నిరఇత్స్యయమాదేశః॥ ప్రుమునీలాన్ప్రుమిహొం॥ హంసవనేలూ॥ హంసిహెం॥ ప్రుమితావాంసితాం। అభ్విల్లౌల్లా
౨ లవస్రితాంమతీయుపః॥ అలుఇలిఉంల।అలవంత।ఇంత।ఇష్వైతిఅదేశాంముయుతః స్థానెభవంతి॥ అ లుంటుసాలు। సిందాలూ। శివాలూం। ఇల్లు। విఘ్నరింలూ। మూలాం ఇంలూ।
ఉంల। విఅరుంలం। అలుధుతలూసందాలూ। వంత। ఫుంతవంతో। గుణవంతో। ధనవంతో। ఘొంవతవంతో। ఇంత। దొంసొం ఇంతో। యుంగా ఇంతో॥ యద్యాదర్శః నమితెప్రయో త్ర
వ్యాః॥ నసర్వసద్ధ్ర॥ ఈ షట్కులునిద్రాయుష్మవతలువిబాంశవాంశ్ మాంలాంవాం న్యత్కారవాంధనవాంశస్త్రవాంసుఖ్రవాంగుణవాంధనవాంయోగ్యవాంరూపవాంన్వాన్వాం॥ శా॥ విద్యుష్టేతాన్వాం
వాంలక॥ విద్యుత్తేతకవధ్వాంవరతస్విద్ధేవాలప్రుష్ఠయోభవతి॥ బింబుబింబులీవే అం।వే అలం॥ వీద్యుత్తేతం॥ మాంఇత్వర్ధః॥ వృంది యోః॥ వృంధశద్యేవకారరాద్ధురత సాధ్యి ధోరె
ఘాంవాంప్రయోత్తవ్యశః॥ వృందం। బందం। ॥ తెరె శబ్దంరయోః స్థితిపరివృత్తిః॥ తెరే ఊంలశబ్దె రెఫకారయోః స్థితిపరివృత్తిః॥ తెవెరు॥ తెరె శబ్ద మంతిస్త్రీలింగనిర్దేశాంద్బుంసిన భవ
తి॥ తెరెఊంలు॥ వాంసి॥ అలాంనెలమోః॥ అలానశబ్దె లకారనకారయోః వాంల్యాప్రయోః స్థితిపరివృత్తిర్భవతి॥ అశలబ్దం భూం॥ అలానపుంభః॥ బ్రుహంపుహాబహెభజెం॥
వృప్రతిశబ్దెవకారహకారయోర్వ్యధాసంఖ్యంభకారహకారౌభవతః॥ భఅంభఇ॥ బ్రుహంప్రతిః॥ మలినెవిసోరి॥ హావాం॥ మలినశబ్దెలకారనకారయోర్వ్యధాసంఖ్యమి
వా కారలకారౌభవతః॥ మఇలం॥ మలిఇం॥ మలినం॥ ౩౦॥ గృహెంఘరొంవతెం॥ గృహంశబ్దెఘరఇత్యయమాదేశోభవతి ప్రపతాంపతిశబ్దెపరెతొనభవతి॥ ఘరం॥ భవనె ప్రప
తావిహితం। గహంవఈ। గృహంపతిః॥ ౩౧॥ దాడ్ధాదయోబహులం॥ దాడ్ధాఇత్యేవమాదయశ్శబ్దాః బహులంనిపాత్యంతెదంష్ట్రాదిషు॥ దంష్ట్రా దాడ్ధా॥ ఇదానీం। ఎత్తేహిం। దువిహ
తాంబీఅ। ధూంందా॥ బాతుర్యం। బాతువిఅం। మండూకః॥ మండూరో॥ గృహెనిహితం॥ ఘరెశిహింతం॥ ఉత్ఖలం॥ తండొంఘొంట్పుం। గొందావరీ। గోలా। లలాటం॥ శెడాలం॥ స్యూః॥
ఘుమఅద్ధైదూర్యం। వెలూరిఅం॥ ఆశ్చర్యం॥ అవవెరవాస॥ మాంతె॥ మాంఇందో॥ మాలందొ॥ అ బిశబ్దాయంప్రకారేః ప్రకారవన్నిశబ్దైః తెనసర్వఏవదేశసంతెతప్రవృత్త
ధారాహాశబ్దాః పరిగృహీతాః॥ ౩౧॥ ఇతిశ్రీవరరుచివిరచితే ప్రాకృతప్రకాశెసంకీర్ణవిధిర్ణామచతుర్థః పరిచ్ఛేదః॥ ౪॥ శ్రీ॥ అతఃశషొంః॥ అకారాంతాచ్ఛబ్దాత్పరస్యసోరః స్థానె ఓత్వంభవ
తి॥ వచ్ఛంభొం। వసహో। పురిసొం। హరిసొం॥ అసంభావత్వపవిశేషాణవహులం॥ వృక్షవృషభపురుషహర్ష॥ స్రాకృతెద్విచనాభావః॥ ౧॥ జశ్శసొర్లోపః॥ అత ఇత్యనువర్తతె॥ అకారాంతస్యానంతరంయొ

భ్రు బిల్లోపః అతకారస్య సుపిపరతః భ్రు బిల్లో పస్సార్వ్యదితి పారాంతరం।

జక్షే సాతయోంతర్గోపోభవతి॥ పాంభ్యాం॥ శిసోవాంతే। పత్రస్రోం భంతే॥ ఏచసు ప్ర్వత్రచకారాంత్ జశ్ భ్యస్ జస్సార్వమ్సుబి ఘుర్ణోత్వే త్రోత్వే త్రోతే పక్షాంల్లోపో జసః॥ పంక్షే॥ అశ్వః। పహన్నియష్య తాఎ
చసుపితిఎత్వేభృతే శసోల్లోపః॥ అతోమః॥ అకారాంతస్యాంతరయోమభ్యతిత్యేకవచనమ్ తదకారస్యలోపోభవతి॥ పంభం పెక్షేయి॥ పప్తంప్రక్షతే॥ మోలింతురితి బిందుః॥ డామోనాశ॥
ఆ మోనంతరం డామో ప్రతి యైకవచన షష్టిపవచన నయోర్నకారో భవతి॥ పంకై॥ పంభాం॥ పత్స్నేన పత్స్నానాం ఏచిసుపితి పత్వం॥ జసెరాదొందుపాంయః॥ అతో కారాంతస్యానంతరస్య జ
సెః పంచమ్యేకవచనస్థానే ఆ। దో॥ దుః॥ పాః॥ ఏతేఆదేశాభవంతి పఞ్చాం పఞ్చామో॥ పంభాందు॥ పంభాంపాం॥ పత్పాదిత్యర్థః॥ జస్ భ్యస్ జస్సార్వపస్సుబి ఘుర్ణత్వం భవతి॥ ఏ॥ భ్యసోంపాం మో॥ సుంతో॥
అతోంనంతరస్య భ్యసోంపాం తోసుంతోఇత్యేతావాదేశాభవతః॥ పంభాంపాంతో। పంభాం సుంతో॥ పత్సుభ్యః॥ ఏచసుపితిచకారోబి ఘుర్ణత్వం॥ స్సోజసః॥ అతోనంతరస్య
జః సః స్సే ఆదేశోభవతి॥ పంతస్స॥ పత్సస్య॥ జెరమ్మి॥ అతోనంతరస్య జెరమ్మిఇత్యాదేశౌభవతః॥ పంఖె॥ త్రుచిత జనిఖ్యోల్లోపః ఇత్వకారలోపః॥ పంఖంమి॥ పత్సె॥ సుపః స్సుః॥
అతోనంతరస్య సుపః సుణాదేశోభవతి॥ పంఖైసు॥ పత్సేషు॥ ఏచసుపిత్వైత్వం॥ జస్ భ్యస్ జస్సార్వమ్సుబి ఘుర్ణః॥ ఖసాదిషుపరతోంఎతోంది ఘుర్ణభవతి॥ పంభాంసెాంపాంతి॥ బుక్షసోల్లో
పఇతిఖసోల్లోపః॥ పంభారమోల్లగదో॥ పంభాంతు। పంభాంపాం॥ జసెరాదొందుపాంయః॥ పఞ్చాంజ॥ టామోంర్ణః॥ ఏచసు ప్రతిజసోః॥ అత అకారస్యఎత్వంభవతి సుపిపరతః॥ జసిజసావ
ర్ణయుత్వేచకారాంత్వే ఘుర్ణత్వ॥ పత్స్నపెంభపా॥ పహా ప్రత్స్యత॥ బుక్షసోల్లోపః॥ పంఖెణా॥ టామోల్లోపః॥ ర్ణః॥ పంఖెపాం। పంఖెసు॥ చకారాంద్వే ఘుర్ణత్రేతి॥ పంభాంపాంతో। పంభాంసుంతో॥
స్సోసోపాంతోసుంతావితి॥ అజిజసోరితిశిం॥ పంఖమ్మి। పంఖస్స। భ్రుబిత్ జనిఖ్యోల్లోపః॥ అతోంకారస్యజసిజ్ఞే త్యేతయోః పరతః భ్రు బిల్లోపోభవతి॥ పంభాం ఆదో॥ జసె
రాదొందుపాంయఇతి॥ పంఖెదిఅం॥ జెరమ్మాత్యేత్వం॥ ౧౦॥ ఇదుతోః క్లైసోః ఇదుదంతయోః క్లైసోః భవతి॥ అక్షిసప్తాపెంభఇ॥ పాంఉతోపెంభ॥ అగ్నిప్రక్షతే॥ పాయుర్ప్ర
త్యక్షః॥ ౧౧॥ జసోవా॥ ఇదుతో రిదుదంతయోః జసోవా ఘోరభవతి॥ అంగిణో॥ పక్షే అంగిణస। పాఉణో॥ పాఉరోస॥ బుసన్నఐయూత్వం॥ ఇదుదంతయోర్జసః కారాదేశోభవతి॥ ఇదు
తోరుఖయూత్వం॥ శరఉత్వంవా॥ చకారాంత్వోబ॥ అంగిఐ॥ పాఉఊ॥ అంగిణో॥ పాఉణో॥ ౧౨॥ టాణః॥ ఇదుదంతయోష్టావిభక్తేర్ణఇత్యయమాదేశోభవతి॥ అంగిణా॥ పాఉణా॥ ౧౩॥
సుబిస్సుప్సుది ఘుర్ణః॥ ఇదుదంతయోః స్సుభి స్సుప్ సుప్ ఇత్యేతేషు ది ఘుర్ణభవతి॥ సు। అంగీ॥ పాఊ। భిస్। అగీపాం॥ పాఊపాం॥ సుప్॥ అంగీసు॥ పాఊసు॥ త్రియాంశసట్టోతా। త్రి

ఇసఇ ఫొంవాం ౽ బం యూం ఖ్యం వఇ దుదం తరూం క్ష జ్ఞ యోం ర్గ్ సజపొం ఇత్యేతాం వాం దేశాం భవతః ॥ అ ష్వమిం ష్వమూం ష్వం వవిశప్రైనవక్తాం రాం క్షే వాం పశ్చై ౽ దం తవత్ అంగే బ ၊ వాం ఆఓబ ၊ అం గే ప్రొం

ప్రా॥ వ్యా॥ ౫౦॥ యరం వర్తమానస్య శసత్ బత్ ఇత్యేతావాం దేశౌ భవతః ॥ మాలాటః ॥ మాలాంశ ॥ ౽ ఈట ॥ ౽ ఈశ ॥ వవాలుట ၊ వవాలుం ఖ ॥ ఖా సూరం వాం ॥ జ స ప్రియాం శ ము బ ఇత్యేతావాం దేశౌ శ పశ్చై ౽ దం త

౫ వత్ ॥ మాలాటః ॥ మాలాంశ ॥ మాలం స ၊ మాలాం ఇ ॥ ౽ ॥ పాంరాం తరం ॥ ఖ సూరం వాం ॥ ప్రియాం వర్తమానస్య జసత్ బ ఇత్యేతావాం దేశౌ ॥ మాలాంట్టు ၊ మాలాం బ ॥ సూరం వాం తి పశ్చై మాలాం సూరంవాం

తి ॥ మాలాంక్షోం శం తే ॥ అతిక్రాస్యః ॥ అతిపరత ప్రియాం క్రా సూబ్చే భవతి ॥ అత బహాన్వితి బ ఖ్యం స్త్రా స్తం ၊ సు భిస్తు ప్పదీర్ఘ ఇతి దీర్ఘ ఖ్య ం ॥ సూరం బిందు ర్న పుంస కైత్వం తి బిందుప్రె ష్ణాం ప్రియాం శ మ

ష్వపవాదః ॥ ౪ ॥ (క్రే వాంక్షా) పెం వష్ణ ॥ పెం దవాం ၊ పెం మవాల ၊ పెం గి ၊ పెం వసు ၊ పెం వంభ ॥ ప్రియామాతవత్ ॥ ప్రియామామం త్రు పె అత సిద్ధి నెవష్యం భవతి సా పరతః ॥ పెం మా వై ၊ పెం సా వై ॥ అం త్య ఖ్య

వాం లక్ష్మ తి సూరం ల్గ వః ॥ ౽ ॥ ఈ దూం తూంవార్ ల్ఫః ॥ అమంత్ర శెళదూం తూంవ్రా సూబ్చ భవతి ॥ పెం అ ॥ పెం ఖ వాలు ౽ ॥ సూరం బిందు నర్ పుంసకే ॥ నపుంసకేవర్తమానస్య సూరం బిందుర్ల్గవతి ॥ మాం దవాం ၊

మవాం ॥ ఖుతి అరఘుషి ॥ తృ ప్రత్యేయ సంబంధిన ఖుకారాంత స్య సుచ్చి భక్తెపరత ఆరజ్యేయ మాదేశో భవతి ॥ ఖంతారూం సూరం వాం ఇ ॥ ఖంతారం పెం భసు ॥ ఖంతారేంజ ၊ ఖంతారె వాం ॥ అకం

౮ ఎవం ၊ కం తారూం ၊ కం తారం ၊ కం తారెజ ၊ కం తారెవాం ॥ మాతురాత్ ॥ మాతృసంబంధిన ఖుకారస్య ఆకారాదేశో భవతి ॥ మా ఆ సూరం వాం ఇ ॥ మా రం పెం భసు ॥ మా ఆ ఇ ॥ శ అం ၊ మా ఆ ఎ ॥ ౽ ॥ ఈ

బ్గర్ శ్లేస్ టాం జ స్ సుఘు వాం ॥ ఖుత్ నస్ టాం జస్ ఘుఘు పరత ఖుకార స్య నిధిన ఈ కారాదేశో వాం ॥ జ స్ ఖం తుసూరం ၊ ఖం తారాం పెం భంతి ၊ శసు ၊ ఖం తురయోం ၊ ఖం తారె పెంభ ၊ టాం ॥ ఖం తుస్ ॥

ఖం తారె కా ၊ జస్ ၊ ఖం తుసూం ၊ ఖం తుం స ၊ సుప్ ၊ ఖం తుసు ॥ ఖం తారె సు ॥ ఆరా ద పూ ర్వవత్ ॥ పి తృ భ్రా తృ ఖుం మాం త్రాంశ మరః ॥ పి (త్రా) దీనాం సు పి పరత ఖుతఅరో భవతి ॥ ఆరాదే శ

స్యాపవాదః ॥ పి అం పెం భసు ၊ పి అరేజ ၊ పి అరె వాం ၊ భ్రా అరం ၊ భ్రా అరెజ ၊ భ్రా అరెవాం ఖుం మా అవం ၊ ఖుం మా అరేజ ၊ ఖుం మా అరె వాం ॥ త్రైం ॥ అప్పసాం ॥ పిత్రా దీనా ముకారో భవతి ၊ సా

పరత ఖుత స్థానెవకారాదరఖు ၊ పి అ ఆ ၊ పి ఆరూం ၊ భ్రా ఆ ၊ భ్రా ఆరూం ၊ ఖుం మా ఆ ၊ ఖుం మా ఆరూం ၊ ౽ ॥ రాం జ్ఞ ష్ర ၊ రాం బుర్ శ జ స్య ఆ ఇత్యే యమాదేశః స్యాత్సౌ పరతః ॥ రాం ఆ ၊ రాంబుం ॥

ఆమంత్ర శె వాం బిందుః ॥ రాంబుర్ శ జస్య ఆమంత్ర శెవాం బిందుస్యాత్ సౌ పరతః ॥ పెంరాం అం ၊ పెంరాం అ ॥ పెంరాం బుర్ ॥ బస్ శస్ జ సాం తూం ॥ రాంజ్ఞ ఉత్తరె ఖ ష్ణాం బుస్ శస్ జస్ ఇత్యేతె ష్ణాం తూం

ఇత్యే యమాదేశః ॥ రాం అ తూం పెం భంతి ॥ రాం బుం నక్ష ప్రేష్యం తాం ၊ రాం అ తూం పెంజ్ఞ ॥ రాంజ్ఞః ప్రేష్య ၊ రాం ఇ తూం ధిం ၊ రాం జ్ఞాధనం ॥ శసవత్ ॥ రాంజ్ఞః పరస్య శస ఇత్యే యమాదేశః ॥ రాం ఎ పెం

జ్ఞ ၊ రాం అ తూం పెంజ్ఞ ၊ రాం జ్ఞః పశ్య ॥ అమోం ణాం ॥ రాంజ్ఞ ఉత్తర స్యామః ష ష్టీ బహువచనస్యామ ఆ ఖ్యాదేశః ॥ రాం ఆ ణం ॥ టాం ఆ ၊ రాంజ్ఞ ఉత్తర స్య వి భ క్తే ర్ ఇత్యా దేశః ॥ రాం ఇ ణా ၊ ఖుస

స్వ వృత్త్వం+వాం త్యలుపస్య ॥ రాజ్ఞ ఉత్తరస్య జసాదేశస్య టాదేశస్య వావిశత్వైనచ్ఛత్వం భవతి ॥ అంత్యస్య బలవత్ ॥ రం అమోధమం ॥ రాం ఇమోధమం ॥ రాజ్ఞాధనం ॥ రం శ ॥ రాం ఇశ ॥ త ఉం ॥ రాజ్ఞా
త్రైతం ॥ ఇదబ్ద్విత్వే ॥ వైతి నివృత్తం ॥ జసాదేశస్య టాదేశస్య వలత్వే తద్ద్విత్వే రాజ్ఞ ఇత్యం సర్వ్యత్ ॥ రాం ఇతౌ ॥ రాం ఇశ ॥ వృత్తద్విత్వే యమ ఇత్యం సభవతి ॥ రం తమో ॥ రంశ ॥ ఆతమో రజః సి ॥ తేతమోః
పరయోః రాం శబ్దాం ఖ కారస్య కారాదేశః సర్వత్ ల జసి షష్ఠ కవచేనేన భవతి ॥ రాం ఆతమో పెంధం తి ॥ రాం గతమో పెంత్య ॥ రాం ఆతమో పెంక్షే ॥ రాం ఆం ధమం ॥ అజనే తి తెం ॥ రాం ఇతౌ ధమం ॥
॥ రం తౌధమం ॥ శేషము దంతవత్ ॥ అరాం అం ॥ రాం విం ॥ రాం ఆ ॥ రాం ఆదొ ॥ రాం ఆదు ॥ రాం ఆవిం తొ ॥ రాం ఆసుం తొ ॥ రాం అమ్రా ॥ రాం ఎ ॥ రాం ఎసు ॥ రాం ఖానం ॥ రాం ఖు ఖః ॥ రాం బక్షః ॥ రాంఖ
న్యః ॥ రాం ఖ్ణి ॥ రాం ఖుసు ॥ ఆత్మ నో అ ప్రత్యయో వా ॥ ఆత్మనః అప్పు ఇత్యయమాదేశః స్యాద్వా ॥ అం పాం తౌ ॥ ఇత్యద్విత్వే వర్జం ॥ రాం ఖ వదనాదేశే ॥ ఆత్మ నలనాదేశే రాం ఖ వత్యా క్షం సార్వ
ది వృద్ధిత్వే వర్జ యువాభ్ ॥ అంప్రా ॥ అం పాం తౌ ॥ అం ప్రు శ ॥ అం ప్రు తౌ ధమం ॥ ఆత్మా ఆత్మానః ॥ ఆత్మనా ఆత్మనః ॥ ప్రవృత్త ద్వ్యాల ఆత్మవత్ ॥ ప్రవృత్త ద్యాక్ష వద్ధాల త్రైన్యసుసర్వ ఆత్మవత్
ధ ప్రొం భవంతి ॥ వంత్ర ॥ ఖం త్ర తౌ ॥ ఖువా ॥ ఖువాం తౌ ॥ అంధాం అంధాం తౌ ॥ ప్రవృత్త యువే అర్థ్య ఏవ మందయోల క్షర్ణ నుసారేణ నుగం తవ్యాః ॥ ఇతిశ్రీ వరాభి క్రైతెత్రా కృత
౨౭ ప్రకారేణ మహోరసమాయాం వృత్తౌ వింగానానాం వివేకే రాజశేషపంచమః పరిచ్ఛేదః ॥ శ్రీ ॥ సర్వాదేర్కసవత్వం ॥ సర్వాదేరుత్తరస్య ఖుసవత్వం భవతి సంవె ॥ ఖె ॥ తె ॥ తె ॥ తదౌ ॥ సర్వ ॥ యద్
తద్ ॥ కిమ్ ॥ కతర ॥ జెస్మి ॥ మ్ర ఉధః ॥ జెసుప్రమ్యో తవనస్య సర్వాదిపరతక్షితస్య స్థానె స్మి ॥ మ్రు ॥ క్షే ఇత్యెతె ఆదేశా భవంతి ॥ సంవం సి ॥ సంవం మి ॥ సంవంధం ॥ ఇఅరంసి ॥ ఇతరస్మి ॥ ఇతర
క్షే ॥ సర్వస్మిన్ ఇతరస్మిన్ ఇదమేతత్త్రి ము ॥ యత్ర దశ్చ త్యా ఇశ వా ॥ ఇదమ్ ॥ ఏతత్ కిమ్ యత్ తత్ ఇత్యేతేష్వః పరస్య టాః ఇత్యేతస్య ఇశాదేశో భవతి వా ॥ ఇమశా ॥ ఏతశా ॥ కేశా ॥ జశా ॥
— తశా ॥ పక్షే ॥ ఇమెశా ఇదెనా కెనా ఘెనా తెనా అనేన ఏతేన కేన యెన తెన ॥ ఇమ ఆమ ఎసిం ॥ ఇదమాదిభ్య ఉత్తరస్య ఆమ ఎసిం ఇత్యయమాదేశో భవతి వా ॥ ఇమెసిం ॥ ఇమాశం ॥ ఏదెసిం ॥ ఏదాశం ॥ కెసిం ॥ కా
శాజెసిం ॥ ఘాశం ॥ తెసిం ॥ తాశం ॥ ౪ ॥ కియం తద్భ్యాజ్జలాసః ॥ కియం తద్భ్య ఉత్తరస్య జసః ఆసః ఇత్యయమాదేశో వా ॥ కాస తం సః ॥ ఖాస ఖం తః ॥ తాస తం సః ॥ ౫ ॥ ఇద్ధ్యస్సాసె ఇకారాంతేభ్యః
కిమాదిభ్య ఉత్తరస్య జసః సాసె ఇత్యేతౌ వాదేశౌ భవతో వా ॥ కిం సా ॥ కిసె ॥ కీ ఆ ॥ కీ ఎ ॥ కీ ఆ ॥ కీ ఇ ॥ జిం సా ॥ జిసె ॥ జీ ఆ ॥ జీ ఎ ॥ జీ అ ॥ జీ ఇ ॥ తిం సా ॥ తిం సె ॥ తీ ఆ ॥ తీ ఎ ॥ తీ ఎ ॥ తీ అ ॥ తీ ఇ ॥ జె ర్ఖాం ౦ ॥
కిమాదేః కిమాదిభ్య ఉత్తరస్య జె ఖాం ఇత్యయమాదేశో భవతి వా ॥ తఖాం ॥ తసిం ॥ తమ్మి ॥ తక్షే ॥ ఖువాం ॥ ఖుసిం ॥ ఖుమ్మి ॥ ఖుంధా ॥ తవాం ॥ తసిం ॥ తమ్మి ॥ తంధా ॥ అవేజ్ఞ ఆతాంవె ॥ కియం తే డెస్స

ప్రా॥ వ్యా॥ ౨౦॥ ఛే ఃకారే అకారే ఇతి ఆఇత్యాదేశౌ వా భవతః। కారాకో। ఖూకాకో। తాంకాకో। కిఇ। అ। ఖు ఇ। అ। తిఇ ఆ। కి వాం। ఇత్యాదయోపి। త్రదాయ దాతదా। తయోందయో ఛసోః। కియం తదేష్వాన్య ఛసె స్యో
౯
యో ఇత్యేతా వాదేశౌ భవతః॥ తంతే। తంయో॥ ఖంతయో। ఖుయో॥ తంతే। తయో। తస్మాత్ తస్మాత్ తస్మాత్॥ ౯॥ తదశ్చు॥ తదటిత్య రస్య ఛసె యోం కారారాదేశో వా॥ తంతయో। త
యో॥ తస్మాత్॥ ౧౦॥ ఛసాం సెవ్రెతి వర్తతె॥ తదో ఛసాం సహాంసె ఇత్యేయ మాదేశో భవతి॥ వక్ష్యే యథా ప్రాప్తం సె। త్వా। స। తంస॥ తస్య। తస్యోః॥ ఆవరాం ని॥ తదల ఆహరావహాం సిమిత్యే-
య మాదేశో భవతి॥ సిం। తా। ఆ॥ త్రిషాం। తాసాం। ౧౧॥ ఇమ ఃకే ః॥ ఇం ఃశ్చ స్యసుపి పరతః కె ఇత్యేయ మాదేశో భవతి॥ (ఇదమస్తు ... అం సిం ఇమం సి ... ॥ ఇదమోపి ...)
యో। కె। కం। కె। కె। కె వాం। ౧౨॥ ఇమ ఇమః॥ సుపి పర తఇదమ (...) ఇత్యేయ మాదేశో వా॥ ఇమయో। ఇమె। ఇమం। ఇమె। ఇమె। ఇమె వాం॥ ౧౪॥ సః
నియో రదాత్ స్యః సియోః పరత ఇదమ అదాదేశో వా॥ అం స। ఇమం స। అం సిం। ఇమం సిం। ౧౫॥ ఛైర్దేన తాః॥ ఇదమో దకారె ఆసహాం తే ఛె స్థానె వా ంకారారాదేశో వా॥ ఇమా। ఇమె
అం సిం। ఇమం సిం। ఇమంమి॥ ౧౬॥ న ఫేః॥ ఇదమః పరస్య ఛెః ఫే ఇత్యేయ మాదేశో న భవతి॥ ఛం సమిం। అఇతిప్రాప్తె ప్రతిషేధ్యతె॥ ఇమా। అం సిం। ఇమం సిం। ఇమం మి॥ నపుం
సకె స్యమో రిదమిణం ణమో॥ నపుంసకలింగే వర్తమానస్య ఇదమః స్యమోః పరతః సవిభక్తికస్య ఇదం ఇణం ఇణమో ఇత్యేత త్రయ ఆదేశా భవంతి॥ ఇదం। ఇణం। ఇణమో। ధణం। ఎ త
దస్తో వ్యోత్వం వా। ఎతద స్త స్యసా పరత ఒత్వం వా భవతి। నిష్పాప్తే వికల్ప్యతె। ఎస। ఎసో। ఏసోం ఛసెః॥ ఎతదః పరస్య ఛసెః తో ఇత్యేయ మాదేశో భవతి॥ ఎత్తో। ఎదా। ఎ॥ ఎదాదు।
ఎదాది॥ ౨౦॥ త్థేత్థే ఫ్యోస్తలోపః॥ ఎతద స్థకారస్య తో త్థే యోః పరతో లోపో భవతి॥ ఎత్తో। ఎత్థ॥ తదెతదో ఃసాం వనపుంసకె॥ తద్ ఎతదస్య ఎతదస్య యుస్వకారస్య సకారా
దేశో భవతి అనపుంసకె సౌ పరతః॥ సో పురిసో। సా మహిలా॥ ఎస। ఎసో। ఎసా। సావితి కిం। ఎదె। ఎదా॥ తె। తం। ఎదం। అనపుంసకె ఇతి కిం॥ తం। ధణం॥ ఎదం। ధణం। ౨౧॥ అద
సోదో ముః॥ అదసో దకారస్య సుపి పరతో ము ఇత్యేవ మాదేశో భవతి॥ అముం పురిసో॥ అముం వణం ఖా॥ అముకో పురిసో॥ అము కమహిలా॥ అముం వరణం। అణం
వణ ఇం। ౨౨॥ వాహ్రౌ ధా॥ అదసో దకారస్య సౌ పరతో వా హకారాదేశో భవతి॥ అహం పురిసో। అహం మహిలా॥ అహం వణం। వాదేశో యమోం త్వాభ్యం దూర్ త్రిష్వపి లింగేషు పరతః
దాబ్దతో॥ ౨౪॥ పదస్య॥ అధికారోయం॥ ఆ డోర త్థ విధానాత్। యదిత ఊర్ధ్వ మనుక్రమిష్యామః పదస్య తత్ భవతీ త్యవసి ద్ధివితవ్యం। త్వత్తాత్ర పాదావారి ష్యామః॥ ౨౫॥ యుష్మ
దస్మం తు వం॥

సాంవిత్యైవ॥ యుష్మదః పదస్య అమి తుమమాదేశో భవతి। వకారాత్ తుం। తువం॥ తుం పెచ్ఛామి॥ తువం పెచ్ఛామి॥ తుమం పెచ్ఛామి॥ ౨॥ తస్మిత్ వస్మా జసి॥ యుష్మదః పదస్య జసి పరతః తుజ్ఝే
తుమ్హే ఇత్యేతావాదేశౌ భవతః। తుజ్ఝే ఆగదా॥ తుమ్హే ఆగదా॥ వొంభసి యసి॥ శసి యుష్మదః పదస్య వో ఇత్యాదేశః॥ వకారాత్ తుమ్హే। తుజ్ఝే వ॥ వో పెచ్ఛామి। తుం వో పెచ్ఛామి। తుజ్ఝే
పెచ్ఛామి॥ టాం జో భ్యస్త్రి తవ తుమ ఎ తుమె। యుష్మదుత్తరయోః టాఙ్ఙస్యోః పరయోః సప్తమ్యాం॥ తఎ। తుమఎ। తుమె ఇత్యేతే ఆదేశా భవంతి। టా॥ తఇ। తఎ। తుమఎ। తుమె। తె అం। జే॥
తఇ। తఎ। తుమఎ। తుమె। తె అం॥ ౩౦॥ ఙసి తుమో తువా తుజ్ఝతో తుమ్హా తస్మాత్॥ యుష్మదః పదస్య ఙసి తుమో తువా తుజ్ఝ తుం వ్మా తుమ్హ ఇత్యేతే ఆదేశాః। తుమో వదం।
తువా పదం। తుజ్ఝ పదం। తుమ్హా పదం। తుమ్హే పదం॥ ౩౦॥ అజీవతేదే॥ అజీవృత్తిర్భ్యస్తవమనే వకారాత్ ఙసి పరతో యుష్మదః పదస్య తె దె ఇత్యాదేశౌ॥ తె తఅం। దె తఅం। తె। ధణం॥
తె ధణం॥ తుజ్ఝ వ॥ ఆజీ యుష్మదః పదస్య తుమాణ ఇత్యయమాదేశః॥ తుమాణ కలం॥ తుజ్ఝ వీరం। తుమ్హ వీరం। తుజ్ఝే వీరం॥ భిసి॥ భిసి పరతో యుష్మదః పదస్య తుజ్ఝే వీరం।
తుం వో వీరం। తుజ్ఝే వీరం ఇత్యేతే ఆదేశా భవంతి॥ తుం జ్ఝ వీరం। తుమ్హే వీరం। తుం భే వీరం। తెలం। ఙసౌ తతో తహితో తుహొంతో తువాదో తుమాదు తుమ వీరం॥ ఙసౌ పరతో యు
ష్మదః పదస్య। తం తో। తణ్ణం తో। తుమాదో। తుమాదు। తుమ వీరేత్యేతే ఆదేశా భవంతి॥ తం తో ఆగదో। తణ్ణంతో ఆగదో। తుమాదో। తుమాదు ఆగదో। తుమావీరం ఆ
గదో॥ ౩౪॥ తుమ్హ వీరం తో తుం వరో సుత్తే భ్యసి॥ యుష్మదః పదస్య పంచమీ బహువచనే భ్యసి తుమ్హ వీరం తో। తుమ్హ సుత్తే ఇత్యేతావాదేశౌ॥ తుమ్హ వీరం తో ఆగదో॥
తుమ్హ సుత్తే ఆగదో। వొం భే తుజ్ఝాణం తుమ్హాణ మామి॥ ఆమి పరతో యుష్మదః పదస్య వొం భే తుజ్ఝాణం తుమ్హ ఇత్యేతే ఆదేశా భవంతి॥ వొం ధణం। భే ధణం। తుజ్ఝాణం
ధణం। తుమ్హాణం ధణం॥ ఙౌ తుమమ్మి॥ యుష్మదః పదస్య ఙౌ పరతో తుమమ్మి ఇత్యయమాదేశః॥ తుమమ్మి॥ తిఅం॥ పూర్వోక్త తత్ర చ తఇ తుప్ఛతి యుష్మద్ పరతో చ్ఛాదేశాం భవం
తి॥ తుజ్ఝే ● సు తుమ్హే సుసుపి॥ యుష్మదః పదస్య సప్తమీ బహువచనే తుజ్ఝే సు। తుమ్హే సు। ఇత్యేతావాదేశౌ॥ తుజ్ఝే సు రిఅం। తుమ్హే సు రిఅం। అస్మదో హం మహం మహం అం సౌ॥ అస్మ
దః పదస్య సౌ పరతః హం। అహం। అహం అం। ఇత్యేతే ఆదేశాః॥ హం। అహం। అహం అం। కరేమి॥ అహం కరేమి॥ ౪౦॥ అహం మ్మి రమి వ॥ అమి పరతో అస్మదః పదస్య అహం అహం మ్మి
ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ సౌ వ॥ అహం మ్మి పెచ్ఛామి। అహమ్మి కరేమి। వం। మం॥ అహం ఉన వర్తతే అస్మదః పదస్య మం మమ మి ఇత్యాదేశౌ భవతః। మం పెచ్ఛామి। మమం

పు ౪ వ్యా ౪ ౫౦౪ పెంక్షు ౹౹ అష్టౌ అష్టాభ్య ఔశ్ ౹ అష్టాదిభ్య ఔశ్ ౹ పరయోః అష్టౌ ఇత్యాదేశః ౹ అష్టౌ ఆగదాం ౹ అష్టౌ పెంక్షు ౹౹ షట్ సి ౹ షసి పరయోః అస్మద్ పదస్య ఇత్యాదేశః ౹ తే పెంక్షు ౹౹ అష్టౌ వెల
౧౦ మమాఇ ౹ ఙసి పరయోః అస్మదః పృథక్ స్యమమాంస్థ ఇత్యేతావాదేశౌ ౹ మెశబ్దం ౹ మమాఇ శబ్దం ౹ మాం ౹ మమ ౹ అష్టౌ సువర్తతే ౹ అస్మదః పదస్య భూ మమ ఇమవ ఇత్యేతా ఏవా
దేశౌ స్తః ౹ ముఇ శబ్దం ౹ మవిశబ్దం ౹ వికారాంత్యస్థితియాం తుభ్యం ౹ మఇ శబ్దం ౹ మఏ శబ్దం ౹ అష్టౌ విం౦ ఖిసి ౹ అస్మదః పదస్య ఖిసి పరతః అష్టౌ విం మిత్యాదేశః ౹ అష్టౌ విం శబ్దం ౹ మ త్వామ
ఇత్వామ వదౌ మమాదు మమాంవిం ఙసా ౹ మమ త్వామ ఇం తౌ ౹ మ దౌ వ మాం దు మ మాం విత్యేతే ఆదేశౌ అస్మదోః జసా ఖవంతి ౹ మం తౌ ౹ మఇం తౌ ౹ వు తుదౌ ౹ వుమా
తుమ మాం విం ఆగదాం ౹ అష్టౌ విం తౌ అష్టౌ [illegible] తౌ ఖసి ౹ ఖసి పరయోః అస్మదౌ అష్టౌ విం తౌ అష్టౌ సుం తౌ ఇత్యేతావాదేశౌ స్తః ౹ అష్టౌ విం తౌ ౹ అష్టౌ సుం తౌ ౹ ఆ
గదౌ ౹ మెమ మమవం మఙసి ౹ ఙసి పరయోః అస్మదోః మెమమ మవాం మ ఇత్యేతే ఆదేశాః భవంతి ౹ మెధాం ౹ మమధాం ౹ మవాంధాం ౹ మధ్యధాం ౹ మధ్యాధాం ౹ తౌధాం ౹ అష్టౌ ధాం ౹ అ
ష్టౌధాం ౹ అష్టౌధాం ౹ [illegible] ౹ మమ మిఙౌ ౹ అస్మదోః ఙౌ పరయోః మమ మిత్యేయమాదేశః ౹ మమమిం శబ్దం ౹ అష్టౌ సుసంపే ౹ సుపి పరయోః అస్మదౌ సుసు ఇత్యాదేశః ౹ అష్టౌ సుం
శబ్దం ౹ ద్వేర్డ్యోః ౹ పదస్యేతి నివృత్తం ౹ సుపీతి వర్తతే ౹ సుపి పరయోః ద్విశబ్దస్య యోరిత్యాదేశః ౹ ద్వౌ విం శబ్దం ౹ ద్వౌ సుం శబ్దం ౹ త్రయః ౹ త్రయః ౹ త్రిశబ్దస్య సుపి పరతః త్రయ ఆదేశః ౹ తేవిం
శబ్దం ౹ తేసు శబ్దం ౹ ౧౫ ౹ తింఙి ఖసాం స్ఖసస్ఖ్యాం ౹ త్రిశబ్దస్య ఖస్ ఖస్ఖ్యాం సవంతిత్రి ఇత్యాదేశో భవతి ౹ తిత్రి పురిసాం ఆగద ౹ తిత్రి పురుసెపంక్షు ౹ ద్వేర్ద్వే దౌ ౹ వాం ౹ ఖస్ఖ
స్ఖ్యాం సహేంత్యను వర్తతే ౹ ద్విశబ్దస్య ఖస్ ఖస్ఖ్యాం సహాదువే దౌ శేత్యేతావాదేశౌ ౹ వంతారో పురిసాం తుఙాంతి ౹ వంతారి పురిసాం తుఙాంతి ౹ వత్తారో పురిసెపెంక్షు ౹
చతారః పురుషాః తిష్ఠంతి ౹ చతురః పురుషాన్ ప్రేక్ష ౹ ఏషామమో హ్రాం ౹ ఏషాంఖ్యాం త్రి చతురు శబ్దానామాం మ స్థానె హ్రామిత్యేయమాదేశః ౹ దుహ్రాం ధాం ౹ తిహ్రాం ధాం ౹ చదుహ్రాం
ధాం ౹ ౫౩ ౹ శేషే లింగం తంతవత్ ౹ శేషస్య ఖ్యధిర యమదంతవద్భవతి ౹ అకారాం తాఖినో ఏం మిత్యయమాదేశ ఉక్తః ఇకారో ఉకారాంతాదపి భవతి ౹ అంగ్గి విం౦ ౹ వాఊ విం౦ ౹ వం
మాలా విం౦ ౹ అర్హ విం౦ ౹ వచ్చ్యుత్తం విం౦ ౹ అంగిష్ణు ౹ వాఊం న ౹ అంగి దౌ ౹ వాఊ దౌ ౹ అంగి దు ౹ వాఊ దు ౹ ఏవం దౌ ౹ విం౦ ౹ తిదిం౦ ౹ వఊవిం౦ ౹ ౫౪ ౹ న జిః స్యోరిదాంతాః ౹ ఇకారో
కారాంతానాం జిఃస్యోర్దీర్ఘ దేకారో కారానభవతః ౹ అంగిమ్మి ౹ వాఊంమ ౹ అగ్గి దౌ ౹ వాఊ దౌ ౹ అంగి దు ౹ వాఊ దు ౹ అంగి విం౦ ౹ వాఊ విం౦ ౹ ౫౫ ౹ వచ్చ్యసి ౹ నేత్యనువర్తతే ౹ చ్యసి పర
౧ (అచ్చ్యసి ౹ నేత్యనువర్తతే ౹ చ్యసి పరత ఇకారోకారాంతయోః రత్వం తవదకారో న భవతి)

అకారాంతాదేవధాతోర్నాన్యస్మాదిత్యేతదిత్యస్య వృత్త్యంతరం ॥

తఇకారలోపోకారాంతయోః ఏదేవన్న భవతి ॥ అంగీపిం తోయా ॥ వాయిపిం తోయా । అంగీసం పెరావా । యిసుం తోయా ॥ ౪౬ ॥ భ్వాదేర్నస్యచవాయుమనం । సర్వేషాం విభక్తీనాం సుపాంతిఙాం వధ్యదేశనస్యచవాయువన్న
శంప్రయోక్తవ్యం ॥ వృష్ణో ॥ వంష్ణ ॥ వృష్ణో ఇద్యం । వంష్ణే పిం । వృష్ణా భ్యాం । వంష్ణావింతో । వృష్ణయోః ॥ వంష్ణాజ ॥ వృష్ణయోః ॥ వంష్ణేసు ॥ తిజెలా యథా ॥ తిష్ఠత ॥ తింథం తి ॥ వయథార్థ్యం ష్టష్ఠే ॥ వతుర్థీ
విభక్తౌ సప్తమీ షష్ఠ్యే విభక్తౌ భవతి ॥ వంవజిస్సు భివిపా । వంథ జిసాదివిపా ॥ ఇతి శ్రీవరదరాజకృతే ప్రాకృతప్రకాశే మనోరమాయాం వృత్తౌ సర్వనామపరిచ్ఛేదష్షష్ఠః ॥ శ్రీ ॥ తెతిపూరదేతాం ॥ తెతి
తిప్ ఇత్యేతయోః ప్రత్యయోః స్థానేతృస్థానే ఇత్ ఏత ఇత్యేతావాదేశౌ భవతః ॥ తెః । తరఇ । తరఏ । తరత్వత్త్రీ యాం వాబి ॥ వరతె । వంసఇ । వంసఏ । వంజె । వోసె । వంసతె । వఇ । వేవఏ । వెష్ఠ్యకంపనే ॥
వెపతె । తిప్ । వఇ । వశఏ । సవంఇ । సవంఏ ॥ థాసుసిపూర్యోః సె ॥ థాన్ సిప్ ఇత్యేతయోః స్థానే సిసె ఇత్యేతావాదేశౌ ప్తః ॥ వరసి । వోసె । సవంసి । సవంసె ॥ ఇటమిపూర్మీ ॥ ఇటమిపూ స్థానే మిర్భ
వతి ॥ రసామి । వరామి । సవామి । త్రిదశాన్తో మోముమా ॥ బహుషు వర్తమానానాం తిఙాం స్థానే తు । వం । ఇ ॥ ఆమో ॥ మా । ముఇత్యేతే ఆదేశా భవంతి ॥ ప్రథమపురుషస్యబహువచనే
రసంతి పరంతి ॥ మధ్యమస్య । వరహ । వరిత్థ । ఉత్తమస్య యథా । వరామో । వరము । వరమ ॥ ౪౪ ॥ అత ఏ సే ॥ నిత్యార్థం వచనం । యథోద్దేశం ॥ తెతిపూర్వయోః ఏథాసోః ఏసే ఇత్యేతావా
దేశౌ భవతః ॥ అత ఏవ అకారాంతాదేవ ధాతోః పరయోర్భవతః ॥ నాన్యస్మాత్ ॥ తెతిపూః । రమఏ । పరఏ । సిప్ థాసోః ॥ రమసె । పరసె । అతఇతి కిం హోఇ ॥ ౪౫ ॥ అస్తేరాసి ॥ అస్తేర్ధాతోః స్థానే సి
పూర్వాదేశయోః పరతః ఆసి భవతి ॥ సమంతో సి ॥ పురిసోసి ॥ సుపురిసోసి । పురుష్మాసి ॥ ౪౬ ॥ మిమోముమానామధోమహౌ ॥ మిమోముమానాం స్థానే పూర్వం ముహోవకారః ప్రయోక్త
వ్యః । అస్మిమ్ । ఇహంపూ ॥ గచ్ఛామ్మి । గచ్ఛమ్మో । గచ్ఛమ్ము । గచ్ఛమ్మ ॥ యకశ్చలః ఇజ్జా ॥ యకశ్చలఇజ్జా ఇత్యేతావాదేశౌ ॥ పఠిజ్జఇ । పఠీజ్జఇ । సవీఅఇ । సవీజ్జఇ ॥ ౪ ॥ నాంతృవిభ్యో ॥ ధాతోరంత్య
భ్యోభ్యోనతియకశ్చలఇం ఖుఇత్యేతావాదేశాన భవతః ॥ హసిఇ । గంమఇ । సుంవఇ ॥ గమాదీనాం విశేషేన భుఞ్జవిధానాత్ భుఞ్జవిధానే జుక్తవాదేశాన భవతః భువిధానే తు భవత ఏవ ॥ గమి
అఇ । గమింఖుఇ । త్రమాంశౌ శతృశానచోః ॥ శతృశానచ్ ఇత్యేతయోః స్థానే తస్య త్రమాణౌ ఇత్యేతావాదేశౌ భవతః ॥ పఠంతో । పఠమాణో । హసంతో । హసమాణో । పఠన్త
వ
తమానః । హసన్ । హసమానః ॥ ౧౦ ॥ ఈ చ స్త్రియాం ॥ స్త్రియాం వర్తమానయోః శతృశానచోః కార ఈకారాదేశో భవతి ॥ చకారాత్ త్రమాణౌ ఏవ ॥ హసన్తీ । హసంతీ । హసమాణీ ।
వెవఈ । వెపంతీ । వెపమాణీ । వెవంతీ । వెపమానా ॥ ౧౧ ॥ ధాతోర్భవిష్యతి హిః ॥ భవిష్యతి కాలే ధాతోః పరో హిః ప్రయోక్తవ్యః । హోహిఇ । హసిహిఇ । హసిహింతి । హసిహింతి ॥

ప్రౌ॥ వ్యా॥ ౩౦॥ హేరవింసి॥ హోవింవాం। హేరవింతథ॥ అత్రమెస్సౌ వరవ॥ భవిష్యత్ మెపరతః సామర్థ్యాత్ప్రయోక్తవ్యో। నకారాంత్ వింశు। హేరస్మి। హేరవహమి॥ హేరవింమి। హేరంసాంమో। హేరహర్
౧౧ మో। హేరవర్మో। హేరంసాంము। హేరహరము। హేరవింము। హేరంసాంమ। హేరహర్మ। హేరహాంమ॥ భవిష్యామి। భవిష్యామః॥ ఇత్యేవం। మినాస్పంవా॥ భవిష్యత్ప్రత్యయ మెమినానవంధాతో॥ప
రపంంశ్చః। ప్రయోక్తవ్యః। హేరంసం। పక్షే హేరంసాంమి॥ హేరహరమి। హేరవిరమి॥ హంనేసం। హంసింసాంమి। హంసిహరమి। హంసివింమి॥ మోంము మైనర్ స్నాని వింంధాం। భవిష్యతి కారకేలు త్రమె
భవాలు వవనాదిశస్య మోం ముమ్ ఇత్యెక్షెస్పవం విరస్మి విరంథా ఇత్యెక్తెస్న తాంవాం దిశె వాభవతః। హేరవింంసా। హేరవింంథా। హంసివింంసా। హంసివింంథా॥ భవిష్యామః। దం
నెష్యామః॥ పక్షే హేరవింమో। హేరంసామో॥ హేరహర్మో। హేరవిరము। హేరంసాంము। హేరహరము। హేరవింము। హేరస్మి ము॥ హేరహరమ॥ హంసివింమో। హంసింసాంమో। హంసిహరమో। ఏవం
ముమయోరపి॥ శ్రేదాశ్రేవనిగమిఖుదిదృశి వదిరూపాం॥ శంకాం వం దావం సూంఖం ప్రొఞ్ఞుం దుఖం దఖం వెనం। భవిష్యతి కారకే త్రమెకేవనే డశ్రీ ఇతరకెషు దాశాదానె శ్రేశ్రవ
శెవవపరిభాషణె గమ్లు గతౌ రుదిర్ అశ్రు విమోచనె దృశిర్ ప్రేక్షణె విదజ్ఞానె ఇత్యేవం రూపాణాం యథాసంఖ్యం తావంతప్రత్యయ ఆదేశా భవంతి॥ తావం। తరిష్యామి॥
దాస్యామి దాపాం। శ్రోష్యామి। సోంఖం। వక్ష్యామి। ప్రొఞ్ఞుం। గమిష్యామి। గఖం। రుదిష్యామి। రుఖం। ద్రక్ష్యామి। దఖం। వెత్స్యామి। వెఖం। ఇత్యాది॥ శ్రాదీనాం త్రిష్వప్యనుస్వార
భుంవింఖ్ష్యవా॥ శ్రే ఇత్యేవమాదీనాం ప్రథమమధ్యమోత్తమేషు త్రిష్వపి పురుషేషు పరతో భవిష్యతికారకే సోంఖమిత్యాద్య ఆదేశా భవంతి। అనుస్వారం విహాయ వా
లుప్యవా॥ సోంఖివింసి। సోంఖివింఇ। శ్రోష్యతి। సోంఖంతి। సోంఖివింతి। శ్రోష్యంతి। సోంఖిసి। సోంఖివింసి। శ్రోష్యసి। సోంఖింథ। సోంఖివింథ॥ శ్రోష్యథ। సోంఖిమి। సోంఖివింమి।
శ్రోష్యామి। సోంఖిమో॥ సోంఖివింమో। సోంఖిము। సోంఖివింము। సోంఖిమ। సోంఖివింమ। శ్రోష్యామః। సోంఖింసాంమో। సోంఖింసాంము। సోంఖింసాంము। ఏవం వొంబాదిష్వపి॥ అసువు
విధ్యాదిష్వేతస్మిన్ విధ్యాదిష్వేతస్మిన్నప్యన్యస్మిన్ప్రత్యయే యథాసంఖ్యమేతే ఆదేశా భవంతి॥ హంసఉ। హంససు। హంసము। పెహఉ। పెహసు। పెహము॥ మ్మిహంమో। ఎహలుషు। విధ్యాదిషు ఎహలుషు ప్రన్నప్ర
త్యయస్య యథాసంఖ్యం ముహంమో ఏతె ఆదేశాస్స్యుః। హంసతు। హంసహం। హంసామో। వర్తమాన భవిష్యదనద్యతనయోః ఖుజ్జావా। వర్తమాన భవిష్యదనద్యతనెకారకే విధ్యాదిషు వరా ప్రన్నప్ర
త్యయస్య ఖజ్జా ఇత్యేతావాదేశౌ సోవిశేషెనయథా ప్రాప్తం। పక్షే॥ వర్తమానె తావత్ హేరంఖు। హేరంఖాం। హేరసిం। హంసింఖా। హేరఇ। హేరస్సఇ। భవిష్యదనద్యతనె। హేరంఖాం। హేరంఖా॥ హేరంఇ।

విధ్యాదిషు ధాతుప్రత్యయయోర్మధ్యే [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ప్రా॥ వ్యా॥ గా౦॥ తిత్తైత స్య పాలఞ తాన్యితిశః సార్యంత్ సాతెఇ॥ వృష శ్రైష వృష వ్యోషామ్యూ తయొ అశః॥ వృషాం దినా మ్ముృత సద్ధినె అరిరి త్ర్యయ మాదేశః॥ వృష వరి పఞ। తైషు॥ తౌరిసఞ॥ మృష॥ మరిస
ఇ। వర్శృష॥ వరి పఞ॥ ఖు తెంరః॥ ఖుకారం తత్స్థా యొ ఖుర్ తసిద్ధినె అర న్నవతి॥ మృ॥ మరఞ। స్పృ॥ సరఞ। వృ॥ వరఞ॥ త్రై ఇాః కు సొరవా॥ డు శృత్రై ఇాశరఞ॥ అస్పృధా తెంర్
ప్రయొంగె తసొం భవతివా॥ కు ఙఞ। శరఞ॥ ఖ్యం ఖొం ఖుం ఖాం అ॥ ఖు ఖి ఖృఖి గాం త్రు వినాపు॥ అస్పృధాం ఖుర్ ంఖాం అఇ త్ర్య యమాదేశః॥ ఖుం ఖొం అఞ॥ గ్రు వెంగె హెం॥ గ్రు వం టపందానె॥ అస్పృధాం
తొంగె హెం ఇ త్ర్యయమాదేశః॥ గె హెం ఇ॥ ఘు క్ర్యాతు మర్ తభైషు॥ గ్రు వెంఘ్రి ఇ త్ర్యాదేశః త్రావ్ తు మర్ తత్వై షుపరతః॥ ఘుం తుం ఘుం తు॥ ఘుం తవ్యం॥ క్ష్రైఇాః కాఘూతన్న వి
ష్ణ పొంక్షు॥ ఘూత భవిష్య పొం కాలలాంః క్ష్రై ఇాః కా ఇత్ర్యయమాదేశః॥ వకారాంత్ర్య పమర్ తత్వైషు పరతః॥ కాం వం అం। కాం విం ఇ। కాం యు ఇ। కాం ఉం। కాం అం వం॥ స్త్రూర తె ఖర వుపు
కా॥ వృ్యఖి ంతార యాం మస్పృధా తొం ఃఖిన రసు మర ఇ త్రైతావాదేశా॥ నరఞ। సుమరఞ॥ చి యొం ఖావిపై॥ జి ఖి ఖయొ॥ అస్పృధా తొం ఖార్ ఖివైతా భవతః॥ ఖాఞ। వివఞ॥ మ్లై వా వాల।
మ్లై గా త్రు వినాం మొ। అస్పృధాం తొం వార్ వాం అఞ త్ర్యహా భవతః॥ వాం ఞ। వాం అఞ॥ ఖి ప్రు తె ఃపొం పొం అః॥ ఖి ప్రు తె ధార్ మొంః పాం। పొం అ। ఏతావాదేశాం స్వ్రః॥ పొంఞ। పొం అఞ॥ త్య వ ఝం వః
ధింపొం... త్య వ త్ర్యం వ త్వే ప్తె॥ అస్పృధాం తొం స్పృ్యం ఫొం భవతి॥ ధిం పఞ॥ ఖాన్త ఖూ జా ము క్తో॥ ఖాన్త అవమొం థనె అస్పృధాం తొం ఖార్ జాము తాం భవతః॥ ఖారాఞ। ముఞ॥ ఖు వ్రైఖర్ మః॥ —
ఖు ఖి వృ త్ర యొంం వాంలి। అస్పృధాం తొం లర్ కారస్పృ ఘ్రూం కారః॥ ఖురపఞ॥ స్త్రాధార్భ్యా గరనాం ంష్రా అ ఘూం అగా ఉః॥ స్త్రాంగతి నిపృత్తౌ త్రైసంతాయాం త్రైనైశక్త్రి ఏతెషాం ఘూం తూ నాం రా
అ। ఖాం అ ఘూం అ। గాం అ ఇత్ర్యపౌఆదేశాః॥ రాంఅంతి। ఖాం అంతి। గాం అంతి। రా ఘూంగాప్రు ఖ విష్ణ వ్ర కమాంనవిధ్యాన్వైశ కవనె షు। రాం ఘూం గా నాం ఏ తెఅ ఆదే శా స్ప్రః॥ ఖకారాం త్యా రొబ్ క్ర
12
వక్రమాంం నఖ విష్ణ భి ధార్య్వై శవ వనె షు పరతః॥ రాం వం అ। రాం అ వం అ। రాం ఞ। రాం అఞ। రాం ఉ। రాం అఉ॥ రా ఉ॥ ఘు విం ఞ। ఘూం అ వంఞ॥ ఘూం ఞ। ఘూం అ ఞ। ఘూం ఉ। ఘూం అ ఉ। గాం వం ఞ।
గాం అ వంఞ। గాం అ ఞ। గాం ఉ। గాం అ ఉ। ఖారధిఖాం పెంర్యః అపిచా॥ ఖాంధి ధాం వి ఇత్ర్యవతొంః ఖాంధాం వి త్రైతాం వి త్రైతాం వాదేశ ధరాః॥ నవిష్ణ భ్రుక్త మాంన విధ్యాన్వైశ వ వనె షు॥ ఖాంఞ। ఖాం వం ఞ। ఖాం ఉ
ధాం ఞ। ధాం వింఞ। ధాంఉ। గ్రసె ఖిర్ నః॥ గ్రసు గ్లసు అదనె॥ అస్పృధాం తొం ఖిర్ సొం భవతి॥ ఖుసఞ॥ చిఞా చిరాః॥ చిఞావయనె॥ స్పృధాం తొం చ్రిం తొం భవతి॥ చిరాఞ। రాః॥ త్రిఞాః తిరాః॥ డు త్రైష్ణా త్రువ్ర
వినిమయె। అస్పృధాం తొం తింతొం భవతి॥ తిరాఞ। దివిః తైప। తరుత్తరస్పృత్ర ఇాః తెఞతిఆదేశః తిరాదేశవు భవతి। వితెఞ। దితరాఞ॥ ఉత్థ్రు ఉక్షు మాం॥ ధ్రా శ ఘ శ్రైసంతొం గరాం రస్పృధాం తొం రుత్సా త్ర్య

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

షు ఋషిపాఠాంతరం ౩

స్యఅధ్యాపాఖవతి॥ అక్షిమాఇ।త్రిదొందొంగవాః॥త్రిష్టుష్టాదుత్తరస్యఉధాంఇంధారణాపొంషణ యోరస్యధాపొర్షవాదెశొభవతి॥తుదవాంఇ।తుద్వంఇ।తుం।త్రు॥ఉవాఘా తెందార్వాం॥గాంవయా
విలగడనె॥ఉస్యధాపొరవాదుత్తరస్యవాంపాదెశొంభవతి॥జవావాంఇ।అవవాంవంఇ॥౬॥కొత్రిదారె కాంసెవార్సః॥అవాదిష్ణునవక్రాంతె।శాంస్యశబ్దతకాఖయాంమఘ్ధాంపొరవాందుత్తరస్యశాంవాంసాం
దెశొంభవతి॥జవాసఇ॥నిరెరామాంఘొంపాంఃః॥మాంషష్ఠెనెస్యధాంతొనిర్ణరుత్తరస్యమాంశదెశొభవతి॥శిమ్మాకాఇ॥ఢియొపాంజుః॥ఢిష్టయొఅస్యధాపెంవింగ్ష్ణొభవతి॥పాంఞ్జుఇ॥
౪౩౦॥ఖిదిష్ఠెదొరంతస్యఘ్ణః॥ఖిదుర్ఖిదురనయొరంతరస్యస్తొభవతి॥బింద్ఇ॥భిఘ్ణఇ॥౩౧॥ఫ్టైధిధఃః॥స్ఫైధనిష్పాబ్దెఅస్యధాపొరంతస్యధొంభవతి॥శేధ్రిఇ॥౩॥వెష్టుష్టు॥వెష్ట
– వెష్టనెఅస్యధాపొరంతరస్యధొంభవతి॥వేధఇ॥యొంగవిఖాంగఉత్తరాంధః॥ఉత్తుపొంలః॥ఉత్తుముఖాత్యముత్తరస్యవేష్టరంతస్యలొపొంభవతి॥ఉాంవెంలఇ॥రుదెర్ష్టః॥ –
రుదిరఅస్యధాపొరంతరస్యపొంభవతి॥రువఇ॥జదొంవిఘః॥జతుబ్రస్యవిజరంత్యస్యవకారొంభవతి॥ఉంవివఇ॥వృధెర్ధః॥వృధువధర్నె।స్యధాపొరంత్యస్యధొంభవతి॥
వంధఇ॥వాంంత్రెర్యః॥వాంతెరంత్యస్యమ్యభవతి॥వాంమ్యఇ॥రుపాందీనాంంధ్ఘర్షాం॥రుపాంఠీనాంఠీఘర్షాంభవతి॥రూంసఇ॥తూంసఇ॥సూంసఇ॥పొత్రుఖస్యపుర్యః॥ప్రుఖస్యతీ
అనయొరంత్యస్యచ్చః॥వంయఇ।జంయఇ॥యుధిఋధొర్ద్యర్ధః॥యుద్ధసంప్రహారెఋఘధఆవగావనె।అనయొరంత్యస్యధః॥ఖుంధఇ॥ఘుంధఇ॥రుధెర్ధష్ట్యా॥రుధిరొంత్యస్య
ధ్న।ష్ట్యా॥రుధ్నఇ।రుష్నఇ॥మ్యుదొలః॥మ్యుదష్ణొదనెఅస్యధాపొరంత్యస్యలః॥మలఇ॥శప్రవతెర్యార్ధః॥శప్రీశాంతనె॥పక్షెగతావనయొరంత్యస్యధః॥సఢఇ।పఢఇ॥శాం
దీనాంభ్వత్వం॥శప్రశక్తెవిత్యెవమాదీనాంభ్వత్వంభవతి॥సంకఇ।లంగఇ॥స్థువల్యార్॥స్థుఉవికసనె॥వలకంపనె।అనయొరంత్యస్యవాభ్వత్వం॥ఫుంటుఇ।ఫుటుఇ॥బంలఇ।బలఇ।
(పా) డెమెర్నెలః॥ప్రొదెరుత్తరస్యమొలొంత్యస్యభ్వత్వంవా॥పమింలఇ॥పమిలఇ॥౫॥ఘుఋదీనాంత్వాయుర్వత్వైషులొపః॥ఘుఋఇత్యెవమాదీనాంత్వాయుర్వత్వైషుపరతొ
భ్వంత్యస్యలొపః।ఖెంతూంకాః।ఖెంతుపం।ఖెంతంవం॥విదః।వెంతూంకా।వెంతుం।వెంతంవం।రుదః॥రొంతూంకా।రొంతుం।రొంతవ్వం॥త్రువాఖూలూధువాంకామొంత్యత్రాభః॥
త్రుతువశొ।వలుదానె।ఖిఋతు।లూంజనెదనె।ఇత్యెతెషామంత్యాకాఃప్రయొక్తవ్యః॥దీర్ఘస్యప్రాస్యాభవతి॥సుకాఇ।వులుకాఇ।ఖికాఇ।లుకాఇ।ధుకాఇ॥భావకర్మణొరంవగ్యె॥వషాం
భావకర్మణొరంత్యవశః॥ప్రయొక్తవ్యః॥వవారాణొచ॥సుంవఇ।సుకింఖఇ।ఖింవఇ।ఖికింఖఇ।లుంవఇ।లుకింఖఇ।గమాదీనాంభ్వత్వంవా॥గమాదీనాంభాంతూనాంభ్వత్వంవా

ప్ర॥ వర్జ్య॥ ౨౦॥ భవతి॥ గంమస్య। గమింబస్య। రంమస్య। రమింబస్య। హంసస్య। హంసింబస్య। తెహెం విగ్రహః॥ విహం ఆసాద్య దనౌ ఽన్యధాతుం విగ్రహా భవతి ధాతువత్రూపాణిః॥ విద్యాస్య॥ వింధస్య। వార్తెం విగ్రహకౌ॥ వర్జ్యానాం
౭౩ రణె ఉపశ్లేషికే ఽధికరణే॥ అవయోవి రశ్లేషౌ భవతః॥ ఆధారస్య। శ్రేరస్య॥ అపెల్ది ఘోరం వా॥ ఆహంధాతుం దీర్ఘోరం భవతి వా భావత్రూపాణి అర్థయోః॥ గావాం బస్య। గావిభాం బస్య॥ ఇతి నదిశ్చదయః॥ విఇ-
ఇత్యాది యుక్తః ప్రత్యయేన సహానిపాత్యంతే ఉదాహరణాని॥ దిస్యం। రుదిర్ యస్యం॥ ప్రస్య। అంధం। దహం। దంతం। రంబు। రంతం॥ శిదెవి సూరః॥ శిదద్వైన్య॥ అస్య విసూరయో భవతి॥ విసూరస్య। విర
హెం విసూరహాలం॥ శ్రేధి ధూర్తః॥ శ్రేధు తొం పెఅ స్వధూరయో భవతి॥ ధూరస్య। వర్ణ స్వంపః॥ వర్ణ అర్థయనె॥ అస్య ధాతూ చంస్పో భవతి॥ వంపస్య॥ ప్రసెతరం బు। ప్రసేఉద్యోగే అస్య ధాతూ వరం బుః॥
13 వంబుస్య॥ మల్ల షొర్ న సుపౌ॥ మల్లబూరాం తుదస్య వస్య ధాతూ లునసుపస్యా తావాదేశౌ॥ లుభస్య। లుపస్య॥ ఖుష్ట ఖుయత్యా టుమస్యా॥ టుమస్యా తుదస్య వస్య ధాతూ ఖుర్ ఫిఖు యొర్ భవతః॥
ఖుండస్య॥ ఖుంయస్య॥ భూతెః ఫులఅశి అక్త అవత్యోః॥ భూశుల్ పెక్షణె॥ అస్య ధాతోః ఫులఅశి అంశ అవక్తౌ భవంతి॥ ఫులఅస్య। శిఅంశస్య। అవక్తస్య। క్షేత్ర ప్రరవఅతిరాః॥ శక్ల శత్రు వస్య ధాతూ ప్ర
రవఅ। తీరస్య ఖ్యాతె ఆదేశాః॥ తరస్య। వఅస్య। తీరస్య॥ తెతెపాంశమదంతతా॥ తెపాంశం ఉపారానుబంధానాం అదంతతా భవతి అకారాంతతా భవతి త్యర్థః॥ భమస్య। మందస్య॥ ఫ్లే॥ ఇతి
ఫ్లే ప్రవరరుబక్ష్యతే పాక్షతప్రత్యాశెధాతుప్రదేశపరిభాషా స్వమః॥ ఫ్లే॥ నిపాతాః॥ అధికారో ఽయం॥ వక్ష్యమాణా నిపాతసంజ్ఞా కావేదితవ్యాః సంస్కృతానుసారేణ నిపాతకార్యం కర్తవ్యం॥
భవన్తి కాఖం దానపృథానిర్ధారణేషు॥ పాముఖ్యయంశమేద్యా దానపృథానిర్ధారణే ఽవృద్ధేషు నిపాతసంజ్ఞా భవతి॥ పాలం గెస్య అంపస్యా కిలం పృథాయాం॥ పాయం సాహాను సంభావం నిర్ధారణె। పాయం పాలు
వసు తువిస్తం తెలా॥ ౧౦॥ వి అవెఅవధారణె॥ వి అవెఅ ఇత్యేతావవధారణే నిపాతసంజ్ఞా భవతః॥ ఏవం వి అ। అవధారణే ఏవం వె అఅ॥ భంసూచనాసన్నతా పవిశత్రుషు॥ భమిత్యయంశబ్దః సూచనా
దిషు నిపాతసంజ్ఞః॥ ఖం విరఅసిగాంధారసు పుష్పవః॥ ఇరతెరతెలాంఅనిశ్చితార్ధ్యానె॥ ఇరాదయః ఎతెశబ్దాఅనిశ్చితార్థ్యనె నిపాతసంజ్ఞాకాః॥ పెంప। ఇర। తె। హం। దోస॥ అంఖుతెతెతెవవసిఖు॥
ఖఅం అఅంకిలసి విశావి। పాయం ఖునిశ్చయవితర్కసంభావనేషు॥ పాలం ఖు ఇత్యేతౌ నిశ్చయాదిషు నిపాతసంజ్ఞౌ॥ ఇవరః క్తైవవె॥ ఇవర ఇత్యయంశబ్దః కేవవెర్థే నిపాతసంజ్ఞః॥ ఇవరం। అం।
ఆనంతర్యె ఇవరి। ఇవరి ఇత్యయంశబ్ద ఆనంతర్యె నిపాతసంజ్ఞః। ఇవరిఅ। కిశో ప్రశ్నె। కిశో ఇత్యయంశబ్దః ప్రశ్నె నిపాతసంజ్ఞః। కిశోధువసి। కిశోవాససి॥ అఘోనా ఇత్ దుఃఖసూచనా సంభావనేషు॥
అఘోనా ఇత్యయంశబ్దో దుఃఖాదిషు నిపాతసంజ్ఞః। దుఃఖె॥ అంఘోరకె బులరసరంజి ఎవిం। అంకిపాం। అంఘోఅవఇరం విఅం। అంఘో ఇమివాం యుం। అంఘో కంబులరసరంజితారభ్యమధిభార్యం॥

అంఘో అవరతివ ॥ అంఘో ఏసమివాతుం ॥ అలాహి నివారణే ॥ అలాహి ఇత్యయం శబ్దో నివారణే నిపాతసంజ్ఞః ॥ అలాహి కల అత్తసహే అలాహిం కి అలవంధణే ॥ అఇవ వే సంభాషణే ॥ అఇవ వే
ఇత్యేతౌ శబ్దౌ సంభాషణే నిపాతసంజ్ఞౌ ॥ అఇ ముణాలం వసూసఇ ॥ హం వే తిం కేఅలవలువ వే ॥ ౧౪ ॥ విప్పె పరోక్ష్యే ॥ విప్పె ఇత్యయం శబ్దో పరోక్ష్యే నిపాతసంజ్ఞః ॥ విప్పె తవాయ హంసి అహాలం ॥ సూణ కుత్సాయాం ॥
సూణ ఇత్యయం శబ్దః కుత్సాయాం నిపాతసంజ్ఞః ॥ సూణి విహో ॥ రేఅరే హిరే సంభాషణ రతి కలహ క్షేపేషు ॥ రేఅరే హిరే ఇత్యేతే శబ్దాః సంభాషణాదిషు నిపాతసంజ్ఞకాః ॥ యథా సంఖ్యం డేయథా ॥ మాకారె హి ॥
అరే హిరే యథా ॥ అరే హిరే ॥ హిమ వమి వామ ఇవార్థే ॥ హిమి వాదయః శబ్దా ఇవార్థే నిపాతసంజ్ఞాః ॥ గఅణం మివ ॥ హంతం మివ ॥ గఅణం వివ కసుణం ॥ శేషః సంస్కృతాత్ ॥ ఉక్తాదన్యః శేషః ప్రత్యయ సమాస
శ్రీ తద్ధిత లింగ వర్ణాగమాది విధిః శేషస్సంస్కృతాదవగంతవ్యః ॥ ఇతి ప్రాకృత గ్రంథ విస్తరభయాన్న దర్శితః ॥ శ్రీ ॥ ఇతి శ్రీ వరరుచి కృతే ప్రాకృత ప్రకాశే నవమః పరిచ్ఛేదః ॥ శ్రీ ॥ పైశాచీ ॥ పిశాచానాం భాషా పైశా-
చీ । సా చ లక్ష్య లక్షణాభ్యాం స్ఫుటీక్రియతే ॥ ప్రకృతిః శౌరసేనీ ॥ అస్యాః పైశాచ్యాః ప్రకృతిః శౌరసేనీ । స్థితాయాం శౌరసేన్యాం పైశాచీ లక్షణం ప్రవర్తయితవ్యం ॥ వర్గాణాం తృతీయ చతుర్థయో రయు
జోరనాద్యోః ॥ వర్గాణాం తృతీయ చతుర్థయో రయుక్తయో రనాద్యో ర్వర్తమానయోః స్థానే ఆద్యౌ ప్రథమ ద్వితీయౌ భవతః ॥ గకనం । మెకో ॥ గగనం । మేఘో ॥ రాయా । శింఖరా । వతనం ।
దకవతనం । వతనో । మాధవో ॥ వంఘో । గోపింతో ॥ కేసవో । సరభసం । సలభో ॥ రాజానిఘటతబడిత దశవదన వదన మాధవ వధ్వా గోవింద కేశవ సరభ సలభాః ॥ [illegible] ॥ అయుజో రితి కిం । సంగా
మో ॥ వంఝో ఇత్యాది ॥ అనాదావితి కిం । గమనమిత్యాది ॥ ఇవస్య పివః ॥ ఇవ శబ్దస్య స్థానే పివ ఇత్యయమాదేశః ॥ కమలం పివ ముఖం ॥ ణో నః ॥ ణకారస్య స్థానే నకారాదేశః ॥ తులని ॥ ష్ట స్య సటుః ॥ ష్ట ఇత్యస్య
స్థానే సటు ఇత్యాదేశః ॥ కసటం ॥ మమ వంసటుం ॥ స్న స్య సనః ॥ స్న ఇత్యస్య స్థానే సన ఇత్యాదేశః ॥ సనానం ॥ ర్య స్య రిఅః ॥ ర్యస్య స్థానే రిఅ ఇత్యాదేశః ॥ భరిఆ ॥ జ్ఞ స్య ఞ్ఞః ॥ జ్ఞ ఇత్యస్య స్థానే ఞ్ఞ ఇత్యాదేశః ॥
విఞ్ఞాతః ॥ సంవఞ్ఞా ॥ కన్యాయాం న్యస్య ॥ కన్యా శబ్దే న్యస్య స్థానే ఞ ఇత్యయమాదేశః ॥ కఞా ॥ ఞ్ఞు ॥ ఞ్ఞు శబ్దస్య శౌరసేని సాధితస్య ఞ ఇత్యాదేశః ॥ కంసం ॥ రాజ్ఞో రాచి టా ఙసి ఙస్ ఙిషు వా ॥ రాజ్ఞ శబ్ద
స్య టాదిషు పరతో రాచి ఇత్యయమాదేశో వా భవతి ॥ రాచినా । రాఞా । రాచినో । రఞో ॥ ఏతేష్వితి కిం । రాజానం । రాజా । రఞా ॥ త్వా సూనం ॥ త్వా ప్రత్యయస్య స్థానే తూన మిత్యయమాదేశో భవతి ॥ పునా
హాసునా । టాటీతి కిం ॥ సునవి । సిట ఇతి కిం ॥ వసతు । హృదయస్య హితఅకం । హృదయ శబ్దస్య హితఅకం నిపాత్యతే ॥ హితఅకం హరసి మే తులసి ॥ శ్రీ ॥ ఇతి శ్రీ వరరుచి విరచితే ప్రాకృత ప్రకాశే మనోరమాయాం
ఒడ్ వృత్తౌ పైశాచికో నామ దశమః పరిచ్ఛేదః ॥ శ్రీ ॥ మాగధీ ॥ ప్రకృతిః శౌరసేనీ ॥ షసోః శః ॥ షకార సకారయోః స్థానే శో భవతి ॥ మాశో । పిలశో ॥ శోభశః ॥ ॥ జ యః ॥ జకారస్య యకారో భవతి ॥

ప్రా॥ వ్యా॥ ౨౦॥ ఆయాయడె । వవర్గస్య ప్రపృతాంతఘాం బ్బారః ॥ పవహార్యథా ప్రపృసధా ట్బారహో భవతి॥ పతనవ । గవిందఘలు । విఖువ ॥ శిఖలు ॥ హృదయస్య హడక్కే ॥ హృదయశబ్దస్య స్థానే హడక్కో భవతి॥ హడక్కే ఆలవె
౧౪ మహు ॥ ర్యుర్భాయోర్యః ॥ ర్యకార ఖకారయోః స్థానే యో భవతి॥ తంయొ ॥ దుంయహె ॥ షేస్సస్స ః ॥ షేస్య స్థానే స్సకారో భవతి॥ లస్సె ॥ లష్షసె ॥ అస్మద స్వాహంకేశ హంగె ॥ అస్మద స్థానే సా వరతః హంకే హంగె
ఇత్యేతాం స్స్యః ॥ హంకెమహం శమి ॥ హంగె శమి ॥ అతః శ్లోదేతా లుక్చ ॥ పాంవిత్యనువర్తతే ॥ అకారాంత్ధ్వా వాద్రు తస్య పరస్య ఉకారస్య భవతి॥ అకారాంతాదేతా ఉక్చ ॥ హంసిదు ॥ హంసిదు ॥ హంసిదె ॥ తాదు ఖు ॥ క్తే ప్రత్యయరా
తాళ్ళు వృత్తతస్య పరస్య ఇకారో భవతః ॥ పుష్టె లూ ప్షు ॥ హంస్రెసహదె ॥ ఎశరంఅ ॥ ఎశెలుశె ॥ ఎశవుళిశ ॥ ఎశనఘా ॥ తత్రాంతాదుఖి ॥ క్తే ప్రత్యయాంతాద్భవాదితస్య పరశ ఉకారశ్చ భవతి॥ అకారాంతాదేతా ఉక్చే ॥ హంసిదు ॥
హంసిది ॥ హంసిదె ॥ హంసిదా ॥ జ సొరా వెరెవాం శ్రీఘర్ ఘర్ వ్యం ॥ జస్ష్మ్ష్త్రావమనస్య స్థానె హంకారాదేశో భవతి వా ॥ తత్పురుషయోర్బవె ఖుర్ వ్వం ॥ పుళిసె హంధనె ॥ పుళిస స్ప ధనె ॥ అత ఘర్ స్సం ఖుడ్డి ॥ అదరాదిస్త్వ వ ॥ ఆదరా
స్య బ్బాదకారాద ఘూర్ భవతి సంఖుడ్డె ॥ పుళిసాఆగ ఛ ॥ మమ సాం ఆగం స ॥ సంఖుదాధవి తికిం ॥ హంకారస్య దూరాం ॥ విశ్వస్య విశ్వః ॥ విశ్వశబ్దస్య స్థానే విష్ణ ఇత్యయమాదేశో భవతి॥ పుళిసె విష్ణ ది ॥ త్తౌత్స్మ్యజ గహెరా
త్రస్య డః ॥ డుస్సె ఇక్ శరణె ష్క్యత్రాం వ్యాం గెగమ్మ స్స షృగహా ॥ ఎహెషాంత ప్రత్యయస్య స్థానే ఉకారో భవతి॥ గడె ॥ గడె ॥ మడె ॥ కొర్చదాణి ః ॥ కొర్చ ప్రత్యయస్య స్థానే సాళిత్యయమాదేశో భవతి॥ సవిందా
శ్రీ ఇగడె ॥ సొదార్వగతం ః ॥ స్ఫుగాలస్య సిఅలా శిహాంవెశి అలకః ॥ శృగాలశబ్దస్య స్థానే శిఅలా శిఅవె శిఅలకె ఇత్యేతే ఆదేశా భవంతి ॥ శిఅలా ఆఅంభది ॥ శిఅవె ఆఅంభది ॥ శిఅలకె ఆఅంభది ॥ శ్రీః ॥ ఇతి
శ్రీవరరుచి రచితె ప్రాకృత ప్రకాశె మనోరమాయాం మాగధీవిచారో నామ ఏకాదశః పరిచ్ఛేదః ॥ ॥ శ్రీః శ్రీః శ్రీః శ్రీ గురుభ్యో నమః ॥ ॥ ప్రాకృతవ్యాకరణం ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

भामहकृता वररुचिकृतप्राकृतसूत्रवृत्तिः प्राकृतमनोरमा।